

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samling – krav eller möjlighet?

En undersökning om pedagogernas syn på samling i förskolan och förskoleklass
ur ett sociokulturellt perspektiv.

Helena Karlsson
Jeevinder Kaur Anand
Rupa Osamwanze

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Elin Lundsten

Examinator: Lisbeth Lewander

Rapportnummer: VT08-1199-8

Abstract

Titel: Samling – krav eller möjlighet? En undersökning om pedagogernas syn på samling i förskolan och förskoleklass ur ett sociokulturellt perspektiv.

Författare: Helena Karlsson, Jeevinder Kaur Anand & Rupa Osamwanze

Typ av arbete: Examensarbete (15 p)

Handledare: Elin Lundsten, **Examinator:** Lisbeth Lewander

Program: Lärarprogrammet, Göteborgs universitet

Datum: Juni 2008, **Rapport nummer:** VT08-1199-8

Nyckelord:

Samling, förskolan, skolan, möjligheter, krav, sociokulturellt perspektiv, barns perspektiv, pedagogens roll

Syfte:

Syftet med arbetet är att synliggöra samlingens betydelse ur pedagogers synvinkel och att undersöka svårigheter och möjligheter med samling ur ett sociokulturellt perspektiv.

Metod:

Vi är tre studenter som har valt att göra empirisk datainsamling där vi utgår från kvalitativa intervjuer med pedagoger och deltagande observationer av samlingar. Efter att ha samlat en hel del material har vi gjort en analys. Här försöker vi sätta ljus på de viktigaste frågorna när det gäller pedagogernas sätt att använda samling som läranderedskap i förskolan och förskoleklass och pedagogernas förhållningssätt runt det.

Resultat:

Vi har kommit fram till att pedagogerna ser många möjligheter med samlingarna. Samlingen ses som en tradition inom verksamheter och utförs på ett traditionellt sätt, genom att sitta på golvet i en cirkel. Sången anses vara ett betydelsefullt innehåll eftersom sång och musik bidrar till språkutvecklingen. Samlingen bidrar till gemenskap och lärande för barnen. Trots det finns det ingen längre planeringstid utsatt för detta moment och samlingarna genomförs oftast oplanerade. Syftet enligt pedagogerna är att barnen ska vara aktiva i sitt deltagande och lära genom samspel med andra. Trots detta får barnen inga stora möjligheter att komma till tals och blir delaktiga i samlingen.

Förord

Det har varit en lärorik och intressant period. Tillsammans har vi arbetat fram en text som vi är nöjda med. Vi har varit lika delaktiga alla tre och samarbetet har gått mycket bra trots att vi var flera som behövde komma överens. Vi vill tacka alla pedagoger som har deltagit och gett oss sina värdefulla synpunkter. Vi vill också tacka alla barn som vi har mött under våra observationer. Utan er skulle detta arbete vara omöjligt att genomföra. Tack för att vi fick er dyrbara tid! Vi vill också tacka vår handledare Elin Lundsten för hennes stora engagemang, hennes kritiska granskningar och värdefulla synpunkter.

Ett extra tack går till dem som har kritiskt granskat vårt språk. Vi tackar även de som har läst vårt arbete och visat oss vägen i läsarens hjärta. Vi tackar våra vänner som har ställt upp och stöttat oss under arbetets gång. Stort tack till våra familjer som har visat oss sitt stöd i våra livs hittills allra viktigaste moment.

Tack alla!

Helena Karlsson, Jeevinder Kaur Anand och Rupa Osamwanze

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Bakgrund	3
2:1 Personliga utgångspunkter	3
2:2 Syfte	3
2:3 Problematisering	3
2:4 Avgränsning	3
2:5 Disposition av arbete	4
3 Litteraturgenomgång	5
3:1 Definition av samlingen	5
3:2 Historisk tillbakablick	5
3:3 Läroplan	6
3:4 Sociokulturella perspektiv	8
3:5 Lärarperspektiv	9
3:6 Pedagogens roll i samling:	10
3:7 Barnperspektiv	11
3:8 Sammanfattning	12
4 Metod	13
4:1 Metodval	13
4:2 Undersökningsgrupper	14
4:2:1 Observationsgrupp	14
4:2:2 Intervjugrupp	15
4:3 Genomförande:	15
4:3:1 Observationer	16
4:3:2 Intervjuer	17
4:4 Etiskt förhållningssätt	17
5 Resultat	19
5:1 Observation av samlingar i olika verksamhet	19
5:1:1 Struktur på observerande samlingar:	19
5:1:2 Samling Förskolan 1 (1 till 3 år)	19
5:1:3 Samling Förskolan 2 (1 till 5 år)	20
5:1:4 Samling Förskola 3 (3 till 5 år)	20
5:1:5 Samling Förskoleklass (6/7 år)	21
5:2 Våra slutsatser från observationerna	21

5:2:1 Placering/miljö.....	22
5:2:2 Matematik och Språk	22
5:2:3 Planering.....	22
5:3 Våra slutsatser från intervjuerna.....	23
5:3:1 Innehåll.....	23
5:3:2 Pedagogernas syfte med samling.....	23
5:3:3 Samlingens betydelse och planering	24
5:3:4 Matematik och svenska	24
5:3:5 Möjlighet eller krav?	25
5:3:6 Hinder.....	25
5:4 Sammanställning av resultat.....	25
6 Diskussion	26
6:1 Diskussion av resultat	26
6:1:1 Barnens deltagande och kommunikation	26
6:1:2 Planering.....	27
6:1:3 Innehåll.....	28
6:1:4 Pedagogernas attityd	31
6:1:5 Hinder.....	32
6:1:6 Slutsatser.....	32
6:2 Diskussion om metod.....	33
6:3 Förslag till fortsatt forskning.....	33
6:4 Slut diskussion	34
Referenslista	35
Bilaga	37

1 Inledning

Vi är tre lärarstudenter vid Göteborgs universitet med inriktning mot tidigare åldrar. Utifrån vår erfarenhet ser vi samling som ett ständigt återkommande moment och ett tillfälle för lärande, både i förskolan och förskoleklassen. I förskolan har samlingen haft en lång tradition bakom sig och har funnits länge. Samlingen utgör en central del i förskolan och förskoleklassens verksamheter. Vi själva kommer att arbeta i dessa verksamheter i vårt kommande yrkesliv. Då kommer vi själva att leda samlingar.

Under vår studiegång har vi upplevt att samling används i förskola och förskoleklass men att den utövas mer som en rutin. Därför blev vi motiverade att se om barn har någon möjlighet till lärande i samling eller om pedagogerna genomför samlingen som en rutin istället för att utgå från barnens intresse och behov av kunskap. Vi vill veta om pedagogerna ser samlingen som ett krav eller möjlighet i gruppen. Vi undrar om vi kan hitta någon skillnad i pedagogernas tankesätt när det gäller olika åldersgrupper (förskola/förskoleklass). Vi vill studera vad pedagogerna säger om samlingen i förskola och förskoleklass och vilka intentioner de har med samlingen.

Vi har i detta arbete använt oss av underlag i styrdokumentet för förskola och skola. Både läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet (Lpo94) och läroplan för förskolan (Lpfö98) understryker att förskola och skola ska lägga grunden för ett livslångt lärande. I läroplan för skolan, Lpo94, står att verksamheten vilar på en demokratisk grund. Skolan ska förmedla och hos eleven förankra de grundläggande värden som vårt samhälle vilar på (Utbildningsdepartement, 2008:3). Likadant går det att spåra i läroplan för förskolan. Vidare står det i läroplan för förskoleverksamhet, Lpfö 98, (Utbildningsdepartement, 2008:4) ”att verksamheten ska vara lustfylld, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, uppfostran samt lärande bidrar till en helhet”. Vi kopplar denna del av styrdokumentet till samlingens betydelse ur pedagogens perspektiv.

Vi anser att genom att skapa olika miljöer för lärande kan kunskap utvecklas i samlingssituationer. I Lpo94 och Lpfö98 står det klart vad begreppet kunskap innebär. Det står att :

Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra (Utbildningsdepartement, 1994:8; Utbildningsdepartement, 1998:10) [Lpfö 98]; [Lpo 94].

Tillsammans med Lena Rubinstein Reichs (1996) och Björn Haglunds (2004) skildringar av begreppet samling och det sociokulturella perspektivet bygger vi vår teoretiska ansats till arbete. I det sociokulturella perspektivet ligger fokus på samspel mellan individerna. Lärande är något som sker mellan individer och i relation till en social praktik (Carlgren, 1999). Författarna Rubinstein Reich och Haglund definierar samling som ett välplanerad, tidsbegränsad och vuxenledd aktivitet som har en given innebörd. Detta utförs på en bestämd plats där barn oftast sitter i form av en cirkel.

Efter alla dessa teoretiska grundvalar har vi kommit fram till en egen definition av samling. Vi tycker att samling kan definieras som en väl planerad aktivitet som utgår från barnens

dagliga behov. I samlingen ska man känna en gemenskap och där ska man föra en dialog med varandra. Vi anser att lärande ingår som en del av denna samhörighet. Vi ser samlingen som en välplanerad, vuxenledd aktivitet där barnens perspektiv är centralt. Vi ser att samlingen ger flera möjligheter till barnens lärande i grupp.

2 Bakgrund

Under detta avsnitt skriver vi om grundsatsen till vårt arbete. Här motiverar vi val av ämne, vårt syfte med arbetet och de teoretiska utgångspunkterna. Vi skriver om avgränsning och disposition av vår text.

2:1 Personliga utgångspunkter

Man kan ställa frågan som Lena Rubinstein Reich (1996) gör i sin avhandling ”Varför studera samling i förskolan?” (Rubinstein, 1996:9) eller även i förskoleklassen trots att den är en kort del i den stora förskolans och förskoleklassens dag. Anledningen till att vi har valt detta ämne är att vi har upplevt samling som ett viktigt inslag i verksamheter under vår studiegång.

Vidare anser vi att samlingstillfällena är viktiga om man har ett klart mål med innehållet. Men till vår besvikelse har vi fått uppfattningen att samlingen ofta finns i verksamheten för att den ska finnas där, som en rutin. Den är då hopkommen utan några tankar bakom. Vi har uppfattat att pedagoger för det mesta ser samlingen som en rutin som de har behov av att följa. Vi har också vid flera tillfällen fått den uppfattningen att samlingen förlorar sin betydelse i skolans värld.

Vi tänker, genom detta arbete, belysa om samlingen ses som en möjlighet som kan stödja barnens lärande och utveckling eller om den mer ses som ett krav utifrån pedagogernas perspektiv. Vi vill också belysa om samling kan ha betydelse för barn i/mellan olika åldersgrupper. För att få en tydligare bild av våra tankar har vi gjort empiriska undersökningar i form av intervjuer och observationer. Vi vill undersöka hur samlingarna ser ut/är uppbyggda i de olika åldersgrupperna. Vad vill lärarna förmedla i de olika samlingarna? Finns det tydliga syften i samlingarnas innehåll? Och även: Varför är samlingen viktig?

2:2 Syfte

Syftet med arbetet är att synliggöra samlingens betydelse ur pedagogers synvinkel och att undersöka svårigheter och möjligheter med samling ur ett sociokulturellt perspektiv.

2:3 Problematisering

Vad har pedagoger för syn på samlingar?

Hur använder sig pedagogerna av samlingen så att det blir lärande för barnen?

Vad finns det för skillnader/likheter i samlingssituationerna i de olika åldersgrupperna?

2:4 Avgränsning

Vi tänker koncentrera oss på samlingens betydelse ur pedagogernas perspektiv. Vi vill veta vad pedagoger har för syn på samlingen och vilka möjligheter de erbjuder för barnens lärande. Vi har därför valt att utgå från intervjuer med pedagoger. Vi har även valt att intervjua en nyexaminerad pedagog eftersom vi vill se om den nya lärarutbildningen bidrar till andra synvinklar hos pedagogerna kring vårt ämne. Vi är dock medvetna om att endast en nyexaminerad pedagog inte kan representera hela lärarutbildningen. Vi har valt att begränsa oss till observationer av stora samlingar, även om små samlingar ofta förekommer i förskolor, detta för att kunna få möjlighet till att undersöka då hela barngruppen är tillsammans. Vi

föredrar att begränsa vår undersökningsgrupp till förskoleklassen för att kunna underlätta bearbetningar av undersökningsmaterialet. Vi väljer bort att sätta fokus på barn i behov av särskilt stöd även om dessa förekommer under våra observationer. Detta gör vi för att begränsa vårt undersökningsområde.

2:5 Disposition av arbete

Vårt arbete börjar med en litteraturgenomgång där vi beskriver den teoretiska ansatsen vårt arbete kommer att vila på. Vidare tar vi upp ett avsnitt kring metod och genomförandet av undersökningen. Sedan kommer vi att beskriva och analysera vårt resultat utifrån våra frågeställningar. Slutligen följer diskussion där vi försöker uppnå vårt syfte.

3 Litteraturgenomgång

För att kunna problematisera ämnet samt få svar på våra frågor och att kunna tolka dessa svar behöver vi leta efter stöd i tidigare forskning. Därför redogör vi här för olika definitioner av begreppet samling utifrån olika forskares perspektiv. Vi vill veta vad samlingen har för betydelse i dagens förskola och skola. Vi tar en kort tillbakablick i historien för att förstå varför förskolan och skolan har samling som en stadig del i sin verksamhet. Vi ser även närmare på vad dagens styrdokument har att tillägga. Vi tar även upp det sociokulturella perspektivet, som vår teoretiska ansats. Vi försöker belysa vad olika litteratur säger om lärarperspektiv och barnperspektiv i en samlingssituation.

3:1 Definition av samlingen

Vi tänker här belysa begreppet samling ur olika författares synvinkel. Vi har läst Lena Rubinstein Reichs (1996) avhandling om samling i förskolan. Vi har också tagit del av Björn Haglunds (2004) avhandling som handlar om samling i skolan ur fritidspedagogernas synvinkel. Detta gjorde vi för att få begreppet samling åskådliggjord ur både förskolans och förskoleklassens perspektiv.

Rubinstein Reich definierar begreppet samling i sin avhandling:

Med samling avses när en grupp barn och vuxna i förskolan sitter samlade, ofta i en cirkel, och har gemensamma aktiviteter under ledning av en eller flera vuxna. Den är ett regelbundet återkommande moment i förskoleverksamheten och hålls på en bestämd plats och en bestämd tid (Rubinstein, 1996:8).

Rubinstein Reich (1996) förklarar att samlingens betydelse enligt svensk ordbok och på olika språk. Hon ser samlingen som en planerad pedagogisk aktivitet där alla sitter tillsammans i en cirkel på golvet och gör gemensamma aktiviteter och har koncentrationen riktad på samma sak. Hon skriver att samlingen har funnits som en viktig komponent i förskolans pedagogiska tradition. Den har emellertid haft olika utgångspunkter under årens gång, till exempel i skolan i form av morgonsamling/morgonbön innan 70 talet, eller dagens samling där man samlas för att börja dagen ihop. Rubinstein Reich anser att samling börjar bli en allt mer naturlig del i de första årskurserna i skolan, efter det att sexåringar i förskoleklass har introducerats i skolan. Hon förklarar vidare att även om samlingen har varit en del av förskolan och även nu en del av skolan finns det väldigt lite forskning kring samlingens upplägg och uppkomst.

Haglund har nyligen lagt fram en avhandling kring samling. Hans definition av samling liknar den av Rubinsteins Reich även om han koncentrerar sig mer på samling i fritidsverksamhet. Han skriver att samling är:

En inplanerad, tidsbegränsad, vuxenledd pedagogisk aktivitet där en vuxen, inför en grupp barn, förklarar, berättar, förbereder, följer upp eller aktiverar ett bestämt ämne, problem eller aktivitet (Haglund, 2004:55).

3:2 Historisk tillbakablick

I vårt examensarbete anser vi att en tillbakablick kommer att ge vår läsare en klarare bild av hur samlingen blev en del av förskolan och förskoleklassens tradition.

Friedrich Fröbel (1782-1852) var en tysk pedagog som skapade Kindergarten, vilket är, ungefär, den tyska motsvarigheten till vår svenska förskola. Fröbel ansåg att människan är en del av naturen och att man måste arbeta aktivt för att utvecklas. Hans intresse för natur och matematik präglade hans pedagogik. Han ansåg att barnen skulle leka med de så kallade lekgåvorna som vanligtvis bestod av klot, kuber och andra klossar i olika geometriska former (Pramling & Asplund, 2003). Fröbel ansåg att samlingen skulle vara en viktig del i den pedagogiska verksamheten. Här tränade man sånger, rörelser och framförallt utfördes gemensamma övningar med de olika geometriska formerna som var de så kallade lekgåvorna (Rubinstein Reich, 1996).

1899 öppnades den första barnträdgården i Sverige av Ellen och Maria Moberg. De var mycket inspirerade av Frøbels tankar. Barnträdgården var till för borgarklassens barn. 1904 öppnade de även folkbarnträdgården som var för de barn som tvingades gå på gatorna på dagarna. Tanken med denna var att överbrygga klassmotsättningarna (Kihlström, 1995).

1998 infördes förskoleklassen, vilket innebar att sexåringarnas verksamhet flyttades in i skolan. Anledningen till detta var att man ville att övergången från förskolan till skolan skulle bli mer smidig för barnen samt att föra in mer av förskolans barncentrerade pedagogik till skolan (Karlsson, Melander, Péres Prieto, Sahlström, 2006). Det pågår ständiga diskussioner om huruvida förskolans syfte har uppnåtts eller om det endast har medfört att våra barn får börja i skolan ett år tidigare.

Maria Moberg och Stina Sandels var redaktörer för boken Barnträdgården (1945). Denna bok var fram till 1982 den enda svenska metodikboken för förskollärare (Haglund, 2004). I denna bok är ett helt kapitel avsett för beskrivning och tips för samlingsstunderna i förskolan. Bland annat tar de upp att den bästa tiden för samlingen är när barnen har haft fri lek i någon timme. Moberg menar att när barnen kommer till förskolan är de sugna på olika aktiviteter som de kan göra genom den fria leken. Andra råd som ges i boken är att grupperna inte ska vara för stora och att det heller inte ska vara för stor ålderskillnad på barnen i gruppen. Detta för att alla barn ska bli tillgodosedda genom samlingsens planerade innehåll (Haglund, 2004).

Ann Granberg (1999) säger att barnen har suttit i cirkelform under samlingar ända sedan förskolan kom till. Fröbel som var förskolans grundare hade ett stort intresse för att barnen skulle få ta del av bland annat geometriska former. Haglund (2004) menar att barnen skulle sitta i cirkel för att det gynnade barnens sammanhållning i gruppen, formen bildade en sluten ring och blev som en symbol för sammanhållning och oändligheten.

I en del andra länder finns inget speciellt ord för just samling utan man använder istället ordet för cirkel, just för att det är så man sitter under denna gemensamma stund. Anledningen till att man sitter i en cirkel är att alla sitter då lika nära mitten och alla ser alla. Halvcirkelform kunde också användas men var mer anpassad till olika former av informationssamlingar som t.ex. upprop (Granberg 1999:67).

3:3 Läroplan

Alla som arbetar i förskolan och skolan är skyldiga att arbeta efter de mål som nämns i styrdokument som läroplan för det obligatoriska skolväsendet och läroplan för förskolan. Förskolan har Lpfö 98 som sitt stöddokument. Förskoleklassen är numera en del av skolans verksamhet och har därför Lpo 94 som sitt styrdokument. Vi har tyvärr inte hittat några

direkta yttrande som handlar om just samling. Vi antar ändå att hela styrdokumentet går att koppla till begreppet samling. Här talas om gruppens betydelse för barnens sociala utveckling och deras lärande. I examensarbetet utgår vi från de läroplaner som berör förskolan och förskolklass det vill säga Lpfö98 och Lpo94. Vi tar i detta avsnitt upp de aspekter som tydligt visar att samling kan främja ovannämnda förmågor.

Lpfö 98:

Under uppdrag för förskolan står det:

Om livslångt lärande

Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar i förskolan. Förskolan ska erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran, lärande bildar en helhet (Utbildningsdepartement, 1998:4).

Om samspel mellan pedagoger och barn

[...] I förskolan skall barnen möta vuxna som ser varje barns möjlighet och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen. [...] Förskolan skall vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barn att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens (Utbildningsdepartement, 1998:5).

[...] Lärande skall baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra (Utbildningsdepartement, 1998:6).

Därför ska verksamhet i förskolan planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas i förhållande till de uppställda målen i läroplanen. Enligt Lpfö 98 ska pedagoger skapa olika sätt att kommunicera med barn där de kan ta hjälp av olika uttrycksformer t.ex. bild, musik, drama, rytmik, dans och rörelser samt utveckla båda tal och skriftspråk. Förskolan ska arbeta för barnens utveckling och lärande. Där står också att man ska stimulera varje barn med språkutveckling på barnets egen nivå. Läroplanen uppmanar förskolan till att lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är, så att de kan ta ansvar för sina egna handlingar och miljön i förskolan. Den uppmanar också att verksamheten ska planeras och utformas efter de intressen och behov som barnen själva ger uttryck för. Därmed menas att barns inflytande är en viktig del av verksamheten (Utbildningsdepartement, 1998).

Enligt Lpo 94:

Om livslångt lärande

Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisning och få välja [...] aktiviteter, kan elever utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar (Utbildningsdepartement, 1994:5).

Tidigare skolår

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera

och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga. [...] Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna skall tillägna sig kunskaper (Utbildningsdepartement, 1994:5).

Barnens samspel med närmiljön

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. [...] Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande (Utbildningsdepartement, 1994:6).

Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet ska eleverna också få pröva och uppleva olika uttrycksformer som drama, rytmik, musik och skapande. Allt detta ska vara en del av vår dagliga verksamhet enligt läroplanen.

3:4 Sociokulturella perspektiv

Hela lärarutbildningen har präglats av det sociokulturella perspektivet. Vi anser själva att detta perspektiv passar ihop med läraryrket och vårt kommande arbetsliv. Det är ett perspektiv som passar ihop med dagens samhälle. Därför har vi bestämt att använda det sociokulturella perspektivet som teoretisk ansats i vårt arbete. Vi ser barnens perspektiv som centralt.

Flera av författarna som beskriver det sociokulturella perspektivet och har givit en grundansats i dagens lärarutbildning är kända forskare och professorer vid olika institutioner för pedagogik och didaktik runt om i Sverige. I enlighet med en av dessa professorer, nämligen Ingrid Carlgren, anses lärande ur det sociokulturella perspektivet som något som sker mellan individen och i relation till en social praktik. Lärande anses vara situationsbunden. Pedagogiska verksamheter utgör inte bara miljöer som främjar individens lärande utan blir också en del av detta lärande (Carlgren, 1999:12).

Lev Vygotskij (1896-1934) anses som grundare av det sociokulturella perspektivet. Han lägger stort vikt vid relation mellan språk och tänkande och menar att det inte går att studera dessa som två åtskilda elementer. Han anser att språket är ett redskap, ord är tecken och ordets betydelse skapas i dialog mellan tänkande och språk. Språket utvecklas i ett socialt sammanhang fast är ändå individuellt. Tänkande är däremot en aktivitet snarare än en process. Intellectuella redskap används för att tänka. Det är alltid dialogiskt eftersom den är social i sitt ursprung och i sin process (Blidning, 2006).

Pia Williams, Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson (2000:30) menar att i ett sociokulturellt perspektiv sker lärande genom interaktion. Här är det samspelet mellan individen och kollektivet som är i fokus. Interaktion och kommunikation (tänkandet och språket) går hand i hand och är sammanbunden och viktigt för att lärande ska ske. Genom språket lär vi oss hur vi ska förstå och uppleva världen.

Roger Säljö drar samma slutsatser som Williams m fl. Säljö (2000) anser att i ett sociokulturellt perspektiv förs kunskap från en generation till nästa. Han anser att kunskapsutvecklingen i ett sociokulturellt perspektiv sker i ett socialt sammanhang. Enligt honom är kommunikation en central del i det sociokulturella perspektivet. Han skriver att det är genom kommunikation som sociokulturella resurser skapas, men det är också genom kommunikation som de förs vidare (Säljö, 2000:22). Enligt honom finns det skillnad mellan

kommunikation och språk. Han menar att kommunikation är något man gör med hjälp av språk för att utföra meddelande. Han ser språket som en kollektiv, interaktivt och individuellt redskap i det sociokulturella sammanhanget. Han ser språk som länk mellan kultur, interaktion och individens tänkande.

Eva Johansson och Ingrid Pramling Samuelsson (2003:162) visar en annan sida av språk än Säljö. De beskriver att inom ett sociokulturellt perspektiv betonar man språket som en mekanism där människors tänkande formas. Språket ses som ett kollektivt redskap som vi använder både för att kommunicera och tänka med. Genom kommunikation och tänkande kan man behärska språket och därför är kommunikationen en viktig del i barnens språkutveckling.

Vidare betraktar Säljö *redskap* eller *verktyg* som centrala begrepp inom det sociokulturella perspektivet. Redskap eller verktyg kallas även för artefakter. Han menar att med användning av redskap och verktyg kan man lösa problem och hantera olika situationer på ett smidigt sätt. I samlingen kan artefakter vara konkret material, till exempel flanosagor, språkpåsar osv. Detta hjälper och ger barnen en möjlighet att lättare förstå sin omvärld. Säljö skriver:

Med redskap eller verktyg menas de resurser, såväl språkliga (intellektuella) som fysiska, som vi har tillgång till och som vi använder när vi förstår vår omvärld och agerar i den (Säljö, 2000:20).

Enligt Britt Tellgren (2004) lär sig barnen av vuxna och andra barn när de kommunicerar med varandra. Hon har ett sociokulturellt synsätt på barnens lärande. Ett sådant synsätt är väldigt viktigt eftersom alla lär sig genom att kommunicera och i interaktion med varandra. Hon nämner också Lev Vygotskijs *närmaste utvecklings zon* (Zone of proximal development) vilket innebär avståndet mellan vad en individ kan lära sig på egen hand och vad den kan lära sig i (ett gruppssammanhang) samarbete med den mer kompetente andre t ex lärare – elevrelation.

Enligt Olga Dyshté (2003:31) har lärande med relationer att göra. Lärande sker genom samspel bland deltagarna och med kommunikation och språk lägger man grunden till läroprocessen. Enligt henne är ett sociokulturellt perspektiv grundat på tanken att kunskap konstrueras genom samarbete, i en kontext. Hon menar att lärande inte är en individuell process, utan att man kan uppnå den genom interaktion med andra. Vidare betonar hon att lärande är situerat, den är socialt och kulturellt bunden. Språket är grundläggande i läroprocessen (Dysthé, 2003).

3:5 Lärarperspektiv

Ingrid Carlgren (1999) beskriver olika miljöer för lärande, hur dessa skapas, vilken roll de spelar i barnens inlärningsprocess och i vilka sammanhang dessa miljöer kan användas för att undervisa barn. Hon beskriver och förklarar olika bakomliggande perspektiv och begrepp som till exempel informellt och formellt lärande, artefakter som påverkar miljöer för lärande och inlärningsprocesser. Carlgren hjälper oss lärare att se, inte bara de artefakter som fungerar som hjälpmedel för att lära andra, utan också dolda artefakter som till exempel metoder och vårt tillvägagångssätt. Hon menar att det är lika viktigt att fundera över vad vi lär oss, på vilket sätt vi ska lära och får inte glömma bort vad det är vi lär andra. Om vi funderar på dessa tre viktiga punkter nämligen *"Innehåll"*, *"Metod"* och *"Inläarning"* kan vi påverka vårt sätt att lära barnen. Vidare förklarar Carlgren vitsen med att vi lärare måste förstå hur

barnens/elevernas erfarenhetsvärldar ser ut. Den utgör vad de har lärt sig och vad de kommer att lära sig i framtiden, och allt de lär sig hänger ihop med den "*sociala praktiken*" de befinner sig i.

Vidare ser Carlgren (1999) människan som en social varelse och hans/hennes sociala bakgrund präglas i skolans verksamhet och vardagliga tillvaro oavsett om det är ett barn eller en vuxen. Lärande ses inte längre som enbart kognitivt. Lärande är något som sker mellan individer och i relation till en social praktik (ett sociokulturellt perspektiv).

Carlgren (1999) menar att *lärandet är situerat* och hänger ihop med det sammanhang, "diskurs", det befinner sig i. Carlgren tycker att allt lärande är *normativt* eftersom det hänger ihop med den kultur det befinner sig i. Om vi vill lära barn så att det vi lär ut blir en del av deras livslånga lärande, måste vi se till att först förstå barnens erfarenhetsvärld och sedan bygga vidare på hans/hennes erfarenheter.

Ingrid Carlgren och Ference Marton (2004) påpekar att variationsteori handlar om att om vi förstår vad något är, ser vi också vad det inte är. Deras uppfattning är att om en lärare kan se barnen som en del av den miljö de växer upp i, kan hon också se barnens möjligheter och vidare hjälpa och stödja dem i deras utveckling.

Johansson och Pramling Samuelsson (2003:116) redogör för att barn lär sig från vuxna och andra barn i sin omgivning. De säger att när barnen tittar på varandra och gör samma saker ser man det som att barn härmar varandra. Ibland uppfattar pedagogerna detta på ett negativt sätt. Frågan ska inte vara hur man har lärt sig utan vad man har lärt sig och hur deltagandet har gått till. Samtidigt ska lärare fundera på, vad eller vem barnen fick inspiration och utmaningar av, för sitt lärande.

3:6 Pedagogens roll i samling:

Rubinstein Reich (1996) och Haglund (2004) skriver om pedagogens roll i en samlingssituation. De anser att pedagoger har en betydelsefull ställning i samlingen. Pedagoger gör inplanerade pedagogiska aktiviteter tillsammans med barn där de utgår från barnens behov. Eftersom barnen är mottagliga för kunskap kan pedagogen skapa och planera situationer där de fångar barnens intresse och uppmärksamhet. Samling skapar en möjlighet för samspel och kommunikation mellan pedagoger och barn.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999:73) menar att det är viktigt att man som pedagog lyssnar på barnen och är intresserad av vad de säger. Genom detta visar man för barnet att han eller hon är en individ med meningsfulla åsikter. Man ska som pedagog se barnen som medmänniskor och tala med dem istället för att tala till dem.

Berit Bae (1996) skriver om begreppet definitionsakt som framförallt handlar om maktpositionen som pedagogen har i förhållande till barn. Denna maktposition kommer fram i pedagogernas sätt att kommunicera med barn och genom att ge respons på barnens handlingar och upplevelser. Bae menar att pedagoger måste kommunicera med barn på ett sätt som främjar deras självständighet, självförtroende och respekt för sig själv och den andre. Hon påpekar att en positiv kommunikation mellan barn och pedagoger bidrar till att öka självständighet och självförtroende hos barnen. Det är viktigt att pedagoger bemöter barn på rätt sätt. I denna relation betraktas förståelse, inlevelse, öppenhet och bekräftelse från pedagogens

sida som viktiga faktorer. Hon värderar detta som enormt viktigt då det gäller småbarn i relation med vuxna.

Hur barn och elever behandlas samt hur verksamhet och undervisning går till, färgas oundvikligt av vuxnas och pedagogers syn på barn. Detta svåra komplexa ämne är något alla som arbetar med barn måste reflektera och ta ställning till. Historiska traditioner, samhällsklimat/politik och familjerelationer är några i raden av påverkande faktorer. Historiskt sett har dessa faktorer haft en mer framtonad betydelse när barn ofta sågs som noviser eller inkompetenta (det oskrivna bladet). I dagens förhandlingssamhälle ser vi barnet som aktör. ”En aktiv deltagare i sin egen utvecklingsprocess” (Sommer, 2005:43). Detta påstående visar enligt Dion Sommer, som är professor i utvecklingspsykologi, att barnet inte kan ses som en individ helt utlämnad till yttre påverkan. Barnens utvecklingsprocess påverkas av en mängd av faktorer, ingen del är mindre betydelsefull än den andra. Han menar alltså att utveckling uppstår i en ömsesidig process mellan aktörer där barnen är en aktiv sådan. Det är genom det aktiva deltagandet som barnen skapar de relationer som ligger till grund för personlig och social erfarenhet, vilket i sin tur ligger till grunden för utvecklingen.

Men vad är det då som menas med kompetenser och det kompetenta barnet. Han menar att dessa begrepp alltid bör användas med stor eftertanke. Sommer skriver om problematisering kopplat till begreppet ”det kompetenta barnet”. Han menar att risken finns att man tänker på barnen som en aktör i sin egen utvecklingsprocess som leder till individualisering, självständighet och en forcerad kompetensutveckling. Man bör alltså inte se barnen som helt jämlikt bestämmande individ i alla lägen. Det kan leda till allt för stort och för tidigt ansvar för barnen. Vuxna och pedagoger bör istället ses som mer kompetenta och i den rollen fungera mer som guider där ”gradvis delegering av ansvar och självbestämmande” (Sommer, 2005:49) bör tillämpas.

3:7 Barnperspektiv

Vi anser att barnperspektiv är en viktig del av vårt arbete. Samlingen handlar om barn och deras lärande. Därför tycker vi att det är viktigt att ta med barnperspektivet. Enligt läroplanen för förskolan ska verksamhet utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft för att söka kunskap (Utbildningsdepartement, 1998:10). Här menar man att pedagoger måste sätta barnen i centrum och utgå efter barnens behov. Barnen har mycket att ge från sin egen erfarenhetsvärld. De har varierande intressen och barn söker kunskap själva. Vår roll som vuxna och pedagoger är att motivera barnen och ta deras synpunkt och intresse när man väljer aktiviteter.

Birgitta Qvarsell menar (enligt Johansson, Pramling Samuelsson, 2003:46) ”Att betrakta något ur barnens perspektiv är detsamma som att försöka förstå hur världen ser ut om vi tar barnens position försöker se och förstå med deras ögon och sinnen”. Vidare menar de att ens barndom inte är något man lämnar bakom sig utan barndomen följer efter individen. Den bär man med sig och reflekterar över hela tiden. Det handlar mycket om att sätta barnen i centrum och försöka förstå med deras ögon. Barnperspektiv kan betyda vilken plats man ger barnen i samlingens helhet.

Enligt Johansson och Pramling Samuelsson (2003:47) ska man som lärare respektera barnen som en individ med egna rättigheter och låta dem bilda egna uppfattningar. De anser att synen på barnen har ändrats genom tiderna. Man ser inte längre barnet som ett tomkärl som ska fyllas utan som en kompetent individ som tänker, observerar, resonerar och som skapar sin

egen plats på förskolans och skolans arena. Barnombudsmannen, (enligt Johansson och Pramling Samuelsson 2003), menar att som vuxen och pedagog måste man kunna förstå att barnen är värda att lyssna till samtidigt ska man anstränga sig för att bli delaktig i barnens värld. Detta kräver en aktiv pedagogisk roll, intresse och engagemang. De menar att den kunskap pedagoger behöver möta redan finns hos barnen och att det bara är att stimulera deras kompetens på deras egna villkor.

3:8 Sammanfattning

Vi anser att dessa valda teorier kan stödja oss i vår undersökning så att vi lättare kan få svar på våra frågeställningar och uppnå vårt syfte. Vi tycker att det sociokulturella perspektivet belyser samspel och detta syns tydligt i Rubinsteins Reich och Haglunds definition av samlingen. De betonar att barnen lär sig i samspel med vuxna och andra barn i en gemenskap som samlingen står för. Vidare kommer vi att diskutera och analyserar vårt resultat utifrån dessa teoretiska ansatser.

4 Metod

Vi är tre studenter som har valt att utföra denna undersökning tillsammans. Anledningen är att vi har gemensam inriktning - *Barn och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling*, men ändå varit med olika åldersgrupper under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen. Vi har diskuterat våra upplevelser kring samling och kommit fram till att vi vill titta närmare på om det finns tydliga skillnader mellan åldersgrupper.

I detta avsnitt beskriver vi den metod vi har använt vid vår undersökning. Vi har valt att göra empirisk datainsamling där vi utgår från kvalitativa intervjuer med pedagoger samt deltagande observationer av samlingar. Efter att ha samlat en hel del material har vi gjort en analys. Här försöker vi sätta ljus på de viktigaste frågorna när det gäller pedagogernas sätt att använda samlingen som ett lärande moment i förskolan och i förskoleklass samt pedagogernas förhållningssätt runt detta. Vi tycker att vår undersökning kan bidra till verksamhetsutveckling och vår egen utveckling, i synnerhet som blivande pedagoger. Samlingar förekommer vid flera tillfällen i förskolans och förskoleklassens verksamheter och ses som ett viktigt inslag från barnens och pedagogernas perspektiv. Vi själva anser att det finns många och goda möjligheter till att vidareutveckla detta moment eftersom det kan bidra till barns lärande.

Vi börjar med val av metod. Därefter tar vi upp etiskt förhållningssätt och beskriver vår undersökningsgrupp under två rubriker där det ena är observationsgrupper och det andra är intervjugrupper. Under denna del visar vi en viss del av datainsamling i form av tabeller. Sedan tar vi upp genomförande av observationer och intervjuer.

4:1 Metodval

Vårt syfte med undersökningen är att visa pedagogernas syn på samling i förskolan och förskoleklass. Vilka svårigheter och möjligheter finns inom samlingar och vilka förväntningar har pedagogerna kring detta moment? Vi använder oss av både observationer och intervjuer för att kunna belysa vårt syfte.

Bo Johansson och Per Olov Svedner (2006:11) anser att det finns fördelar med att använda flera olika metoder. Därigenom kan man belysa sin problemställning från flera olika håll och kan få betydligt djupare och tydligare förståelse. Av denna anledning har vi valt att använda både observationer och intervjuer som metod i vår undersökning.

Enligt Staffan Stukát (2005:38-39) finns det, i en ostrukturerad intervju, ett redan fastställt ämnesområde men intervjuaren får fritt bestämma vilka frågor hon/han vill ställa, och i vilken ordningsföljd, beroende på situationer. Johansson och Svedner (2006) drar samma slutsatser men namnger ostrukturerade intervjuer som kvalitativa intervjuer. De anser att kvalitativa intervjuer och observationer är de mest primära metodvalen, framförallt för blivande lärare i förskolan och skolans tidigare år, för att få fram den information man söker vid lärarexamen. De tycker att kvalitativa intervjuer ger intressanta och lärorika resultat när det gäller bland annat lärarens syn på elever, undervisning, förhållningssätt, målsättning och planering (2006:41).

Vår undersökning handlar just om pedagogernas syn på samlingen och därför har vi använt oss av kvalitativa intervjuer. Vi väljer kvalitativa intervjuer för att få fram ett friare samtal

med pedagogerna. Vi vill få ut det dolda i pedagogernas syn som ibland kan upplevas svårt att få fram i förutbestämda frågor eftersom man saknar möjlighet till att ställa följdfrågor i de strukturerade intervjuerna.

Stukát (2005:41) anser att två personer under ett intervjutillfälle kan upptäcka mer än vad en person kan göra. Han tycker också att man genom att vara två kan ha två olika fokus under intervjun. Samtidigt säger han att risken finns att den som intervjuas kan uppleva sig i underläge, det kan då i viss mån påverka svaret.

Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud (2007:291-292) menar att man ska välja intervjupersoner som är främlingar, med andra ord ska man välja intervjupersoner som man själv inte känner. Vidare förklarar de att om personen man väljer att intervju är främmande kan respondenten lätt öppna sig med tanke på att de inte fortsätter umgås med intervjuaren efter intervjun.

Vidare skriver de om direktobservationer och berättar när det är lämpligt att använda dessa. De ger några allmänna riktlinjer som är:

(1) när man vill studera sådant som är så självklart för människor att de inte tänker på att berätta om det i intervjuer; (2) när man kan misstänka att diskrepansen är stor mellan vad människor säger att de gör och vad de faktiskt gör; (3) när fokus är på små barn eller andra människor som har svårt att uttrycka sig verbalt; [...] (Esaiasson m fl, 2007:344).

Med detta i tanken och för att få en tydlig uppfattning av pedagogernas syn samt att se svårigheter och möjligheter så valde vi att göra både observationer och intervjuer.

Stukát (2005) samt Johansson och Svedner (2006) beskriver generaliserbarheten. Den innebär att genom att göra undersökningar kan man få fram ett resultat som representerar en större grupp människor än dem man har undersökt. Vi har i vår undersökning gjort intervjuer med nio pedagoger och observerat tre förskolor samt en förskoleklass för att undersöka samlingssituationer. Vi är medvetna om att vår undersökning innehåller få intervjuer och observationer, särskilt när det gäller förskoleklass. Vi anser ändå att undersökningen går att generalisera som fenomen eftersom samlingen förekommer i de flesta verksamheter och har en lång och tydlig tradition bakom sig. Den är bunden av sin rutin och sker på en förutsatt tid under den dagliga verksamheten. Samtidigt är vi medvetna om att det finns en nyanserad bild av samling ute i verksamheterna. Därför anser vi att vår undersökning inte går att generalisera över hela verksamheten.

4:2 Undersökningsgrupper

Här ger vi en närmare beskrivning på våra undersökningsgrupper. Vi väljer att dela dem i observationsgrupper och intervjugrupper eftersom det finns variation mellan vilka som är under observation och vem som finns med i intervjuer.

4:2:1 Observationsgrupp

Vi gjorde observationer i tre förskolor och i en förskoleklass. Den första förskolan vi observerade har barn mellan 1 och 3 år. Denna förskola består av 4 avdelningar och ligger i en storstadsmiljö. Det finns 16 barn på avdelningen och arbetslaget består av en förskollärare och

två barnskötare. En av dessa två barnskötare ledde vår observationssamling. Denna dag var 10 barn närvarande.

Den andra förskolan vi besökte har barn mellan 1 och 5 år. Förskolan ligger i utkanten av en storstad och har två avdelningar. På denna avdelning finns det 17 barn. Där arbetar en föreståndare, en förskollärare och två barnskötare. Det var föreståndaren som genomförde vår observationssamling. Denna dag var 12 barn närvarande.

På den tredje förskolan finns barn mellan 3 och 5 år. Skolan ligger mitt i storstadsmiljö och nära till ett stort naturområde. Förskolan består av en avdelning med 21 barn. Där finns två förskollärare, en barnskötare och en resurspersonal. Det var resurspersonalen som ledde observationssamlingen denna dag och 19 barn var närvarande.

Till sist besökte vi en förskoleklass med barn mellan 6 och 7 år. Skolan ligger mitt i en storstadsmiljö. Det är en F-1:a med 25 barn (tillsammans i båda klasserna). Detta är en resursavdelning med några barn med särskilda behov. Här arbetar en lärare, en förskollärare, en fritidspedagog och en specialpedagog. Det var 21 barn närvarande och en lärare i engelska genomförde vår samling.

Vi väljer att kalla dessa grupper förskola 1, förskola 2, förskolan 3 och förskoleklass för att underlätta för läsaren. Vi ser alla vuxna som finns i barnens omgivning som pedagoger och kommer vidare i arbetet att kalla dem för pedagoger.

4:2:2 Intervjugrupp

Totalt har vi intervjuat nio pedagoger. På varje förskola/skola vi besökte valde vi att intervjua minst två pedagoger. Vi har intervjuat en nyexaminerad lärare för tidigare åldrar men fick tyvärr ingen möjlighet att delta i några observationer hos henne.

Verksamhet	Yrkestitel	erfarenhet
Förskolan 1 (1-3år)	Förskollärare	39 år
	Barnskötare	21år
Förskolan 2 (1-6år)	Förskollärare	30 år
	Barnskötare	6 år
Förskolan 3 (3-5år)	Förskollärare	5år
	Barnskötare	4år
Förskoleklass (F-1)	Lärare	10 år
(6-8 år)	Fritidspedagog	15 år
Nyexaminerad	Lärare för tidigare åldrar	snart 1 år

4:3 Genomförande:

Vi började genomförandet av vårt arbete genom att först se över hur många undersökningstillfällen och intervjutillfällen vi behövde. Vi kontaktade var sin undersökningsplats och efterfrågade möjligheter att kunna träffa pedagoger för intervjuer och för eventuella observationer. Vi fick tillåtelse från alla platser. Vi samrådde med våra undersökningsplatser under examinationen om eventuella behov av att skicka

tillåtelsedokument till föräldrar på respektive förskolor och skolor. Vi fick svaren och nådde slutsatsen att vi kunde avstå från detta eftersom vi inte skulle göra några direkta intervjuer med barn. Däremot skulle vi ha ett muntligt samråd med samtliga rektorer för att utföra vår undersökning. Vi fick tillåtelse från alla rektorer att utföra vår undersökning.

När vi diskuterade fram våra intervjufrågor utgick vi från de erfarenheter och upplevelser som vi har samlat på oss under utbildningens gång. Vi har fått många olika tips och synsätt på samlingar både under vår teoretiska och praktiska del av utbildningen. Vår tanke var att ta fram intervjufrågor som skulle göra att vi får en klarare bild av hur pedagogerna tänker kring samlingssituationer. Vi ville veta om pedagogerna uppfattar samlingen som en situation där det finns stora möjligheter. Vår utbildning har också givit oss en ökad medvetenhet om vikten av att introducera matematik och språk i förskolan. Vi ville därför också se hur väl pedagogerna ute i verksamheten är medvetna om denna möjlighet och om de anser att samlingen kan vara ett tillfälle att synliggöra dessa ämnen för barnen. Vi ville också, med hjälp av frågorna, se om pedagogernas handlande i observationerna speglar det synsätt de har om samlingen.

Under en hel veckas period utförde vi intervjuer (se bilaga) samt observationer i tre förskolor och en förskoleklass. Vi träffade flera pedagoger och intervjuade sammanlagt nio av dessa, däribland en nyexaminerad pedagog.

4:3:1 Observationer

Vi valde att delta i varje samling tillsammans med andra pedagoger och barn. Rubinstein Reich och Wesén (1986) nämner dessa typer av observationer som *deltagande observationer*. De förklarar att deltagande observation är en metod då en observatör aktivt deltar i verksamhet som den tänker observera. Vi deltog aktivt genom att sjunga, lyssna, berätta och delta i samlingens aktiviteter. Vi valde för det mesta att anteckna direkt efter samlingarna. Vi ville heller inte ta barnens uppmärksamhet från aktiviteten eller förstöra stämningen genom att endast sitta vid sidan om samlingen, för att anteckna.

Vid de flesta observationstillfällena valde vi att vara tillsammans utom vid de tillfällen då personalen önskade att vi skulle vara färre. Då valde vi att utesluta den person av oss som har haft längst kontakt på observationsplatsen och de mer obekanta fick vara med. Detta gjorde vi för att denna person redan hade varit delaktig vid andra samlingar och då kändes det mer relevant att få en ny synvinkel på samlingen. Vi valde att vara tillsammans eftersom vi tyckte att detta gav oss en mer omfångsrik och gemensam inblick.

Vi tycker, att då vi alla fick delta tillsammans under observationer, så underlättade det för oss att tolka och förstå undersökningarna och det har då även underlättat i vår analys av resultaten. Samtidigt gick det bra att vara två vid observationerna då vi lyckades byta synpunkter. Vi valde att inte föra anteckningar under samlingarna då vi tänkte att det kunde störa barnen. Istället valde vi att om möjligt delta alla tillsammans för att få en bredare syn på samlingssituationen. Direkt efter flera av samlingarna antecknade vi våra observationer. Sedan diskuterade vi det som vi hade observerat och antecknat i samband med observationer och intervjuer. Om möjligheten inte fanns att anteckna och diskutera direkt efter gjorde vi det vid närmaste tillfälle. Detta gjorde vi för att inte tappa bort viktig information.

4:3:2 Intervjuer

I vårt syfte nämner vi att vi vill fånga pedagogernas syn på fenomenet samlingar. Därför bestämde vi att bara intervjua pedagoger och inte barn. Vi planerade ett visst antal grundfrågor som vi utgick från. Vi ville synliggöra deras uppfattning kring samlingssituationen, innehåll, planering, krav eller möjligheter, matematik, språk osv. Vi ser att intervjuerna och observationerna kompletterar varandra. Vi började med att ta telefonkontakt med våra undersökningsplatser. Redan vid telefonkontakten gav vi en kort presentation av vad vi tänkte genomföra fast undvek att gå in på detaljer av rädsla för att få förutbestämda svar i de kommande intervjuerna. Alla var hjälpsamma och ställde upp på vår undersökning trots att många förskolor visade sig vara upptagna med inskolningar av nya barn. Intervjuer genomförde vi i personalrum efter observationerna. Vi valde att utgå från redan beskrivna intervjufrågor som vi vidare valde följdfrågor till. Vi fick vara ostörda av övrig verksamhet under dessa tillfällen.

Vid de flesta intervjustillfällen genomförde vi intervjuerna en och en. Vid två tillfällen valde vi att vara två. Vi gjorde kvalitativa intervjuer med några fasta grundfrågor. Under intervjun ställde vi även fria följdfrågor beroende på hur pedagogerna svarade. Vi ville uppnå en öppen samtalsmiljö för att få ett djupare resonemang runt våra frågor.

I de första fyra intervjuerna använde vi bandspelare tillsammans med anteckningar med papper och penna bredvid. Vi valde bandspelare i början för att kunna återlyssna på intervjuerna vid behov och vid senare tillfällen. Vi ansåg att det var bäst att genomföra intervjuerna en och en eftersom vi kunde återgå till det material vi spelat in. Snart upptäckte vi ett tekniskt problem med vår bandspelare vilket gjorde att vi antecknade vid de resterande intervjutillfällena. Under de andra intervjuerna valde vi att vara två för att en person skulle kunna ställa frågor medan den andra antecknade svaren. Att vara två underlättade en hel del och skapade ett lugn vid intervjutillfällena.

Efter att insamlingen av undersökningsmaterialet var färdigt diskuterade vi detta tillsammans. Vi hade redan gjort en uppdelning av material från början av intervjuerna då vi alla intervjuade olika personer. De flesta intervjuerna var redan nedskrivna så vi renskrev materialet innan vi började diskutera. Vid diskussionen fick varje person berätta om sin intervju och sedan diskuterade vi allt i hel grupp. Efter detta valde vi den information som var relevant för vår undersökning, kategoriserade resultat och skrev rent allt material. Det gjorde vi för att vi kunna analysera vårt resultat.

4:4 Etiskt förhållningssätt

Både Stukát (2005) och Johansson och Svedner (2006) skriver om anvisningar som Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet har utarbetat för forskningsetik vid samhällsvetenskaplig forskning. De anser att dessa krav/anvisningar måste uppfyllas när man bedriver forskning.

Dessa anvisningar är att alla deltagare ska få en rättvis och begriplig beskrivning av undersökningen och dess syfte innan den börjar. Deltagarna ska samtycka till deltagande och om deltagaren inte är myndig ska deras vårdnadshavare och pedagoger samtycka till deras deltagande. Deltagaren ska vara anonym, ska få möjlighet till att ställa frågor eller avbryta sitt deltagande när som helst under undersökningens gång. Ingen människa ska komma till skada

vare sig under forskningsprocessen eller när resultat presenteras (Stukát, 2005; Johansson & Svedner, 2006).

Med dessa anvisningar i grunden tog vi kontakt med alla deltagare innan vi började med vår undersökning. Vi tog kontakt med pedagogerna per telefon och presenterade vår undersökning i korta drag. Vi berättade även tydligt om vårt syfte med undersökningen och våra huvudfrågor. Det vi avstod från var en detaljerad beskrivning av undersökningen och intervjufrågorna för rädslan av att inte avslöja alltför mycket. Vi berättade från början om vår intention att använda bandspelare under intervjuerna med pedagoger. Alla samtyckte till deltagande.

När det gäller observation av barngruppen valde vi att avstå från att ta skriftligt samtycke från vårdnadshavare, detta i samråd med pedagoger på våra undersökningsställen. Vi valde att avstå eftersom vi inte genomförde direkta samtal med barn och vi samlade inget material som handlar särskilt om barn i samlingssituationer. Vårt syfte är att synliggöra pedagogernas förhållningssätt och därför valde vi att enbart göra intervjuer med pedagoger. Vi tycker att dessa samtal också ger oss en inblick i barnens tankar och perspektiv.

5 Resultat

I detta avsnitt redovisar vi resultatet av vår undersökning. Vi visar vad vi har fått fram av våra observationer och intervjuer. Vi börjar med att visa strukturen på våra observerade samlingar i tabellen nedan. Sedan beskriver vi våra observationer mer i detalj. Vi tar sedan upp de intervjufrågor och de svar vi fick. Vi väljer här att kategorisera materialet i olika tema som vi anser passar ihop med vårt syfte och problematiseringar.

5:1 Observation av samlingar i olika verksamhet

Under detta avsnitt beskriver vi först strukturen på observerade samlingar. Sedan gör vi en utförlig resultatbeskrivning av gjorda observationer.

5:1:1 Struktur på observerande samlingar:

Grupp	Förskolan 1	Förskolan 2	Förskolan 3	Förskoleklass
Antal närvarande barn	10 barn	12 barn	19 barn	21 barn
Samlingsledare	Barnskötare	Föreståndare	Resurspersonal	Lärare i engelska
Placering	Halv cirkel på golvet	I en cirkel på golvet	I en cirkel på golvet	I en cirkel på golvet
Antal gånger	4 till 5 ggr/vecka	5 fasta och flera små vid behov	10 fasta och flera små vid behov	3 samlingar om dagen, 5 ggr/vecka
Tid på dagen	Mellan kl. 9:00 & 9:30	Mellan kl. 9:15 & 9:45	Fruktstund kl. 9:15 & Mellan 11 & 11:30	Kl. 9:00, kl. 12:45 & kl.14:45
Antal minuter	15 till 20 min.	cirka 30 min.	Fruktstund 15 min & storsamling mellan 15 till 20 min.	30 min med fruktstund, dagens avslutning i ca 15 min. & fritidssamling mellan 15 till 20 min.

5:1:2 Samling Förskolan 1 (1 till 3 år)

Samlingen började med att barnen sitter i en halvcirkel. En förskollärare, en barnskötare och en vikarie deltog i samlingen. Vi var, alla tre, också med under samlingen och blir kort presenterade, av samlingsledaren, som gäster på förskolan. Just denna dag inskolades en flicka, därför var också den nya flickan och hennes mamma med på samlingen. Pedagoger hälsade på barnen och barnen hälsade tillbaka. De sjöng namnsången tillsammans och därefter räknade de barnen. Pedagoger använde sina fingrar till att visa antal barn som var närvarande. De kom fram till att det var 10 barn på samlingen idag. Sedan började pedagoger berätta

sagan ”Guldlock och de tre björnarna”. Hon kunde berättelsen utantill och som material hade hon små dockor, fåtöljer och sängar. Barnen såg fångslade ut av hennes berättande, de satt tysta och lyssnade. Vi såg att hon saknade en del material till berättelsen, som t ex tallrikar till gröt. Efter berättelsen sjöng de ”Björnen sover” och ”Dansa lilla nallebjörn” tillsammans med rörelser och dans. Förskolläraren spelade gitarr till sånger. Barnen tyckte det var roligt och var med under hela samlingen. Sedan fick barnen sätta sig ner och ett barn fick dela ut frukt. Under tiden förklarade förskoleläraren att de hade börjat låta barnen träna på att dela ut frukten eftersom de märkte att barnen hade svårt för turtagning, i denna ålder. Detta behövde barnen träna på. När barnen hade ätit upp sin frukt sjöng de slutsången. Därefter berättade pedagogen att de skulle gå ut och uppmanade några att gå på toaletten medan de andra skulle gå och ta på sig ytterkläderna. Alla sprang iväg och samlingen var slut. Vi hade observerat att barnen inte fick utrymme att ställa frågor eller berätta sina egna tankar.

5:1:3 Samling Förskolan 2 (1 till 5 år)

Samlingen började med att barnen uppmanades att sitta i en ring av en pedagog. Trots det satt några av de större pojkarna inte på sina platser men var ändå delaktiga i samlingen. Barnen satt ner på golvet men pedagogen valde själv att sitta på en låg stol eftersom hon tänkte spela gitarr. Vi tre satte oss också i ringen och blev presenterade, av pedagogen, som gäster. En pojke som var ungefär ett år fick sitta i en barnstol som placerades i ringen. En av pedagogerna försökte flera gånger få honom att sitta i sin stol, med bälte på, men misslyckades, eftersom pojken vägrade, grät och gärna ville vara på golvet och röra sig. Till slut gick denna pedagog till ett annat rum med pojken, eftersom det sågs som störande. Pedagogen berättade också för oss att det var svårt att hålla koll på pojken eftersom han gillade att klättra upp och kunde vara överallt. Pedagogen började med att ha ett upprop för att se vilka barn som var närvarande. Sedan sjöng de en hälsningssång tillsammans, med gitarr, och räknade barnen i samlingen. Därefter pratade de om vilken dag i veckan det var just den dagen. Barnen fick räcka upp handen för att svara. Pedagogen valde vem som fick svara och alla barn fick chans att svara. De gick igenom alla veckodagar och färger på kort. De sa alla namn på veckodagarna både framlänges och baklänges. Därefter tränade de på sånger som de skulle sjunga tillsammans på gårdsfesten i sommar. Efter detta sjöng de en sommarsång eftersom pedagogen tyckte att det var soligt ute. Slutligen stod de upp och sjöng en rytmiksång. Efter det var det dags för fruktstund och pedagogen valde ut ett barn för att dela ut frukten. En av pojkarna ville gärna dela ut frukten men pedagogen sa att han inte fick göra det på grund av att han inte hade lyssnat på hennes uppmaning att sitta stilla i ringen. Snart hade alla barn ätit färdigt. Strax efter det fick barnen gå två och två och klä på sig för att gå ut.

5:1:4 Samling Förskola 3 (3 till 5 år)

Vid samlingen satt barnen i ringen på golvet. Eftersom barnen kom direkt från utevistelsen tog det en stund innan alla barnen blev klara och kunde samla sig. En resurspersonal höll i samlingen och en förskollärare satt med. Vi var två som deltog, då personalen trodde att det skulle bli för mycket för barnen om vi alla tre var med. När alla var på plats började de att sjunga välkomstsången. Sedan var det upprop. Därefter lade pedagogen ut några kort på golvet med baksidan uppåt. Ett barn i taget fick vända på ett kort och utifrån bilden fick barnen gissa vilken sång det var som de skulle sjunga. Trots att det var resurspersonalen som hade samlingen så fick vi uppfattningen av att förskolläraren styrde med hjälp av engelska kommentarer. Engelskan används för att endast pedagogerna och inte barnen ska förstå vad som sägs. Exempel på kommentarer kan vara vilka barn hon tyckte skulle få vända kort. De

hann sjunga fem sånger innan det knackade på dörren. En pedagog och ett duk-barn kom in med matvagnen. De blev dock avvisade av förskolläraren som ansåg att samlingen inte var slut. Barnen sjöng en sång till innan de fick komma in med matvagnen igen. Barnen sjöng då en "mat - sång" och därefter fick duk-barnet berätta om dagens mat. Sedan fick barnen sätta sig vid sina platser och samlingen var slut.

5:1:5 Samling Förskoleklass (6/7 år)

Barnen började med att sitta i en ring och äta frukt. Under tiden fick barnen räcka upp handen och berätta "fria tankar". Sedan berättade pedagogen att samlingen börjar. De började med att räkna barnen för att se hur många som var där. Sedan frågade pedagogen barnen om de visste vad gruppen brukade göra på *torsdagssamlingen*. Barnen svarade att på torsdagar pratar de om frukter på engelska. De började med att sjunga en färgsång med teckenspråk på engelska. Teckenspråket som de använde sig av gällde endast i denna sång och bearbetades eller förklarades inte. Därefter sjöng de några sånger på svenska som "Imse vimse spindel...". Sångerna de sjöng var dock inga fruktsånger. Pedagogen gick en runda och varje barn fick berätta vilken frukt hon/han hade och vad den heter på engelska. Ett barn frågade om pedagogen ville skriva upp orden som sades men blev snabbt tillbakavisad. Efter att alla barn hade fått säga namn på sina medhavda frukter visade pedagogen ett stort blädderblockspapper där det fanns ritad frukt. Hon målade till de frukterna som saknades. Till sist sjöng de en annan sång på engelska: "Wheels of the bus go round...". Slutligen berättade pedagogen kort om barnens läxa innan de fick gå ut på rast.

5:2 Våra slutsatser från observationerna

Alla pedagogerna har likheter i sitt upplägg av samlingarna. Under alla våra observationssamlingar började man med att sjunga någon form av hälsningssång som en slags start på samlingen. Vi kunde för övrigt se att sångerna var en stor del av samlingarna. Vid alla samlingstillfällen valde man att sjunga tillsammans. Detta oavsett om samlingen var en ren sångsamling eller om det fanns någon annan tanke med den. Sång och musik har stor påverkan på barnens utveckling och tränar barnens språk och begreppsuppfattning (Granberg, 1999). Det är också en stor fördel om man använder sig av rörelser till de olika sångerna. Barnen lär med hela kroppen och utvecklar sitt språk med hjälp av hela kroppen. För de yngre barnen är det särskilt bra då barn som ännu inte har lärt sig prata kan vara delaktiga i sångerna med hjälp av rörelser (Granberg, 1999).

De flesta samlingarna bestod av någon form av upprop eller bekräftelse på vilka barn som var närvarande. Förskola 1 sjöng en namnsång. Förskola 2 och Förskola 3 hade en form av upprop från en lista, där barnen fick svara på om de var närvarande. Förskoleklassen nämnde däremot överhuvudtaget inga namn på barnen i samlingen. Under de fyra samlingsobservationerna vi var på, var det endast förskola 2 och 3 som uppmärksammade de barn som var frånvarande och gjorde det endast genom upprop av deras namn. Detta var ett snabbt genomfört moment i samlingen. Det lades överhuvudtaget ingen fokus på de frånvarande barnen. De övriga i gruppen fick inte veta om de var sjuka eller lediga. I Lpfö tar man upp att:

Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation (Utbildningsdepartement, 1998).

Detta blir svårt för barnen att göra när pedagogerna inte benämner alla individer i gruppen.

Granberg (1999) anser att det är viktigt att uppmärksamma alla barn i gruppen oavsett om de är närvarande eller inte. Hon menar att varje barn ska bli bekräftad av gruppen. Även barn som inte är närvarande känner sig betydelsefulla när de vet att de uppmärksammas i förskolan.

5:2:1 Placering/miljö

Placeringen under samlingssituationen var likartad i alla åldersgrupper. Alla satt på golvet på en stor matta. Vanligast var att man satt i ring. På förskola 1 valde man däremot att sitta i en halvcirkel. Anledningen, till denna placering var enligt de själva, att alla barn skulle se samlingsledaren tydligt samt att samlingsledaren skulle kunna se varje barn. Under sagostunden passade denna placering då den medförde att alla barnen tydligt kunde se samlingsledaren och all material som hon hade till sagan. Granberg (1999) anser att halv cirkel passar bra som placering då samlingsledaren har något att förmedla till barngruppen. Fröbel pratar om slutna cirkel där alla är en del av gemenskapen. Rubinstein Reich (1996) och Haglund (2004) drar samma slutsatser och menar att en hel cirkel är idealisk form för samling. Båda nämner samtidigt att en halv cirkel kan vara en bra placering vid de tillfällen pedagogen vill förmedla något till gruppen.

5:2:2 Matematik och Språk

I både läroplanen för förskolan (Lpfö 98) och skolan (Lpo 94) står det att matematik ska finnas som innehåll i verksamheten. Vi märkte att alla förskolor utom förskola 3 använde sig av matematik när de tillsammans med barnen räknade antal närvarande i samlingen. Detta var dock den enda matematik vi noterade i samlingen. Ingen av samlingssituationerna använde man sig av ytterligare matematiska utmaningar för barnen.

Genom att göra matematiska begrepp till en del av sin erfarenhetsvärld utvecklar barn matematiken som språk (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999:78).

Pedagogerna ska få barnen medvetna och intresserade av när de använder matematiken i vardagen. Barnen lär sig inte räkna om de endast får räkna för räknades skull. Räkningen skall vara kopplad till något meningsfullt för barnen. Det är då de lär sig som bäst (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

För att träna och utveckla barnens språk är det viktigt att barnen får träna och prata i gruppen. I läroplanen för förskolan står det att "Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar" (Utbildningsdepartement, 1998:9). Under observationerna lade vi märke till att endast förskola 2 samt förskoleklassen försökte släppa in barnen i dialog till en viss del. Medan i andra observationer förde man inte någon dialog alls med barnen. Det enda tillfällena då barnen var aktiva var när de sjöng de olika sångerna. Pramling Samuelsson och Johansson (2003) anser också att som pedagog ska man anstränga sig att vara delaktig i barnens värld och lyssna på barnen genom att visa intresse och engagemang.

5:2:3 Planering

Endast förskola 1 hade en välplanerad samling. Dagens samling var en sagosamling, där material fanns och samlingsledaren var väl bekant med sagan och lade upp innehållet på ett

fängslade sätt för barnen. Hon hade även planerat sånger som passade till sagan hon berättade. Hela samlingen följde en röd tråd. Samlingen i förskoleklassen var en återkommande övning som genomförs varje torsdag. Samlingens innehåll är då engelska frukter. Trots att denna då skall vara väl genomtänkt uppfattade vi ingen röd tråd. Pedagogerna tog upp flera olika saker under samlingens gång. En del sånger sjöngs på engelska och andra på svenska men ingen av dessa sånger var kopplade till frukter. Innehållet i samlingen skall vara väl planerat av ledaren som även ska ta hänsyn till barnens intressen (Haglund 2004).

5:3 Våra slutsatser från intervjuerna

Här beskriver vi resultat av de intervjuer som vi gjorde. Vi valde att intervjua nio pedagoger. Vi intervjuade de flesta där vi gjorde våra observationer. Undantaget var den nyexaminerade pedagogerna som vi intervjuade för att få en uppfattning om den nya lärarutbildningen har skapat någon skillnad i lärarnas synsätt.

5:3:1 Innehåll

Utifrån intervjuerna kunde vi se skillnader mellan förskolan och förskoleklass i samlingens innehåll. Inom de förskolor vi besökte lade pedagogerna stor vikt vid sång och musik i samlingens innehåll. Andra vanliga samlingar är också rytmik och sagostund. Granberg (1999) tar upp att alla dessa moment är viktiga för att främja barnens språkutveckling.

I förskoleklassen lägger däremot pedagogerna mer fokus på vad som är aktuellt inom verksamheten. De kan t ex ta upp konflikter som har uppstått föregående dag, eller lämnar ut information om vad som händer under dagen. Barnen är mer delaktiga i samlingen och de får olika uppgifter där barnen lär sig att prata inför gruppen. Karlsson, Melander, Pérez Prieto och Sahlström är alla forskare vid Uppsala universitet. De skriver att

Utmärkande är också att verksamheten i skolan inte utgår från det enskilda barnet på samma sätt som i förskolan, utan att det är andra än barnen själva som t. ex. bestämmer och delar in ämnena (Karlsson, Melander, Pérez Prieto & Sahlström, 2006:34)

Pedagogerna i förskolan har en annan betoning på det de gör under samlingen. Detta syns tydligt i det en av pedagogerna i förskoleklassen uttrycker vid intervjutillfället. Hon berättar att de har två nallar som får följa med några barn över helgen. Under måndagssamlingen får dessa barn berätta vad de har gjort under helgen. De andra barnen och pedagogerna får ställa frågor. Detta gör (enligt pedagogerna) att barnen får träna sig att framträda och prata inför gruppen. Dessutom lär sig de andra barnen att lyssna och ställa frågor.

5:3:2 Pedagogernas syfte med samling

Pedagogerna är överens om att syftet med samlingarna till stor del handlar om att barnen skall känna gemenskap i gruppen. Viktigt är också att barnen skall våga framträda i en grupp. Samlingen är det tillfälle på dagen då alla barn samlas i hel grupp. Då ges det bra tillfälle för barnen att träna på att lyssna och visa respekt för andra människor. Vår nyexaminerade förskolelärare anser dessutom att syftet är att få lugn och ro i gruppen samt att få disciplin.

De flesta pedagogerna är överens om att man har samling för barnens skull. Endast två pedagoger på småbarnsavdelning anser att samlingen även är för pedagogernas skull. De menar då att de lär känna barnen bättre och att de tydligt ser hur barnen utvecklas i en

samlingssituation. En av pedagogerna säger så här

Vi ser otroligt mycket var barnen ligger i utvecklingen genom samlingen. Speciellt nu på våren när vi förbereder en del barn som skall flytta över till stora barns avdelning. Då behöver vi veta var barnen befinner sig i utvecklingen för att se om vi skall träna på något speciellt. - Barnskötare

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) menar att man som pedagog inte ska fokusera på de biologiska utvecklingsstadierna utan istället se var barnen är i sin individuella utveckling och möta dem där. Pedagogerna anser att de kan se varje individ i gruppen på ett tydligt sätt under samlingssituationer och hur barnen kan utvecklas utifrån sina egna behov.

5:3:3 Samlingens betydelse och planering

På vår fråga om vad samlingen har för betydelse för pedagogen svarade nästan alla först med en skämtsam ton att det betyder merarbete. Vidare säger de sedan att samlingen har en stor betydelse för dem genom att de här får en chans att möta och se varje individ i gruppen. Pedagogerna och barnen upplever en starkare gemenskap och grupp känslan stärks. Samtidigt menar de att det betyder mycket för dem när de, som pedagoger kan uppleva barnens möjlighet till lärande.

Det är dock ingen av de intervjuade som lägger någon längre tid på att planera sina samlingar. De flesta planerar kvällen innan samlingstillfället. En pedagog brukar improvisera sina samlingar. En annan sa att hon hade så mycket erfarenhet av samlingar att hon aldrig behöver planera. Hon sa att hon alltid kan plocka fram någon samling från tidigare tillfällen.

Jag har så mycket i bagaget så jag behöver aldrig planera. (Förskollärare)

Endast förskoleklassen sa att planering sker på avsatt planeringstid tillsammans med kolleger. Granberg (1999:67) menar att samlingar skall planeras väl och ta hänsyn till barnens ålder och även de personligheter som finns i gruppen. Även Haglund (2004) och Rubenstein Reich (1996) betonar vikten av att ha en väl inplanerad samling.

5:3:4 Matematik och svenska

Matematik och svenska anses vara en viktig del i förskolans verksamhet. Pedagogerna anser också att det kan vara innehåll i samlingar. Det är dock viktigt att hitta lustfyllda sätt att lära ut. Barnen ska inte känna att det är någon press utan de skall leka in kunskapen. De som arbetar med de yngre barnen var mer inställda på att inte göra en för stor sak av inläringen. Man ska hitta lekfulla sätt för barnen att bekanta sig med de olika ämnena. De märker att barnen leker in kunskapen och att de är intresserade av både bokstäver och siffror. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) betonar vikten av att bemöta och att få barnen medvetna om matematiken i deras lek när de t ex sorterar, jämför eller ser mönster. De säger också att barnen ska få experimentera för att bli medvetna och få ett ökat intresse för ämnena. Vidare uppmanar de pedagoger att hela tiden skapa tillfällen för barnen att samtala. Det är viktigt för pedagogerna att se var barnen befinner sig i sin språkliga utveckling och möta dem där. Alla intervjuade säger att de räknar aktivt i samlingar och att de arbetar mycket med språket i form av sagor.

Förskoleklassen är däremot mer inställd på att uppfylla mål inom de olika ämnena eftersom verksamheten är en skola. Här har de speciella samlingar som innehåller språklekar osv. I Lpo 94 finns det tydliga mål att man i skolan ska behärska ett grundläggande matematiskt tänkande som man skall kunna använda sig av i vardagslivet. Karlsson m. fl. (2006) skriver att:

I samband med starten i förskoleklassen träder barn in i en interaktionell vardag som i de flesta avseende är en skolvardag: det handlar om en radikal ökning av vuxenstyrda aktiviteter, en betydande ökning av aktiviteter med siffror och bokstäver samt en kraftig ökning av barnens individuella ansvar för att göra saker på rätt och specificerat sätt. (Karlsson, Melander, Pérez Prieto & Sahlström, 2006:167)

Karlsson m. fl. (2006) visar tydligt de krav förskoleklassen för med sig i barnens vardag. Barn måste lära sig anpassa sig i en *skolvardag*, som hon uttrycker det, vilket innebär mer krav och reglerad inlärning för barn.

5:3:5 Möjlighet eller krav?

Alla pedagoger är övertygade om att det bara finns möjligheter med samlingar. Samlingar är viktiga tillfällen där man har chans att förmedla information, kunskap och tankar till barnen. Det finns inga krav på att samlingen ska finnas i verksamheten men den är ändå viktigt att ha med på grund av att den ger stora möjligheter för barnen att lära och utvecklas.

En pedagog menade att det krav som finns är det krav man lägger på sig själv för att samlingen ska bli så bra som möjligt.

5:3:6 Hinder

Pedagogernas upplevelser av hinder i samlingen skilde sig åt lite beroende på vilken grupp de arbetade med. På en syskonavdelning ansåg man att ålderskillnaden är det största hindret. Det är svårt att anpassa en samling så att den tillgodoser både en ettåring och en sexåring. I de förskolor där det finns barn med särskilda behov, ansåg man också att det största hindret är att samlingen inte passar alla. Alla klarar inte av att sitta still. Ett hinder är också att man inte kan dela in gruppen i mindre grupper då det är brist på personal. Hinder kan också uppstå när personalen blir sjuk och man får sätta in vikarier. Man får då hoppa in och genomföra oplanerade samlingar.

5:4 Sammanställning av resultat

När vi studerar våra resultat från observationerna och intervjuerna kan vi få en bild av hur typiska samlingssituationer ser ut i de olika verksamheterna. Samlingarnas placering är likartad oavsett vilken verksamhet vi observerar. Pedagogerna avsätter ingen längre tid för planering av samlingar och detta upplevde vi också under de flesta observationerna. Korta planeringstider avspeglas även i samlingens innehåll. Under observationerna lade vi märke till att det saknades en tanke bakom samlingarnas innehåll. Sången var ett vanligt återkommande moment i samlingarna och betonas även som en viktig del för pedagogerna.

6 Diskussion

6:1 Diskussion av resultat

När vi ser över våra resultat av intervjuerna, är alla intervjuade pedagoger överens om att samlingen ger stora möjligheter till lärande för barnen. Pedagogernas syfte med samlingen är i stora drag att barnen skall få känna vi-känsla, våga framträda i grupp samt lära sig ta hänsyn gentemot andra. Andra syften är att träna språk och att bli intresserade av matematik. Våra observationstillfällen gav oss möjlighet att se hur pedagogerna tog till vara på samlingen och hur den användes för att uppnå syftena.

6:1:1 Barnens deltagande och kommunikation

I intervjuer nämner pedagogerna att samlingens syfte är att barnen ska våga framträda i en grupp men med jämförelse med observationer insåg vi att alla förskolor inte släpper in barnen i samlingssituationerna. Eftersom vi i vårt examinationsarbete utgår från ett sociokulturellt perspektiv anser vi att det är viktigt att låta barnen komma till tals. Enligt Tellgren (2004:16) är det talande språket viktigt och betydelsefullt på det sättet att det framträder som ett verktyg för barnen i deras kommunikation. Hon menar att även om det finns andra sätt att kommunicera som t ex gester, ansiktsuttryck och kroppsspråk så är den verbala kommunikationen central och interaktionen mellan varandra är viktig. I samlingssituationer är det viktigt att barnen får komma till tals men under våra observationer var det bara några få förskolor som lät barnen prata och kommunicera.

I samlingsobservationen i förskolan 1 ser man att pedagogen tar hela utrymmet och barnen får inget utrymme till att ställa några frågor eller berätta egna tankar. Vi menar att när barnen får vara delaktiga verbalt i olika situationer i förskolan tränar man även deras sätt att agera eftersom när man talar kan man få motstånd i form av reaktioner. Enligt Rubenstein Reich (1996:16) kan samling ha många olika syften. Samling ger barnen ett bra tillfälle för sitt lärande. De får chans att lyssna, tala och vänta på sin tur, samtidigt ser hon att samling är ett bra sätt att träna barnen att vara sociala. Detta insåg vi under observationer där de äldre barnen fick lite mer utrymme att prata. Då såg vi interaktion mellan barn och vuxna och barn och barn tydligt.

Vid våra undersökningar lade vi märke till att kommunikation och gemenskap ses som väsentligt i samling oavsett ålder på barngruppen. Samtidigt varierar graden av tillåtelse att delta i samtal för barn, oftast beroende på deras ålder. Enligt Johansson och Pramling Samuelsson (2003:47) ska man som lärare respektera varje barn som en individ med egna rättigheter och låta de bilda sina egna uppfattningar. Författarna anser att synen på barnen har ändrat sig genom tiden. Man ser inte barnen som ett tomkärl som ska fyllas utan man ser barnen som kompetenta individer som tänker, observerar, resonerar och skapar sin egen plats i förskolans och skolans arena. Vi upplever att om barn är lite äldre vågar pedagoger släppa in dem i samtal. Små barn kommer inte så ofta i dialog under samlingen. Ibland hyssar pedagogerna även barnen till tystnad då de upplevs som stökiga. Detta utför de på olika sätt, ibland genom att nämna att det är en form av disciplin eller att de vill skapa lugn och ro i samlingen. Ibland kan det också vara att de inte har tillräcklig med tid att hjälpa barn att uttrycka sig i samlingen då de yngre barnen behöver lite mer tid för att göra sig förstådda eftersom de inte alltid har det talande språket.

I Lpfö98 står det också att man ska stimulera varje barn i sin språkutveckling på barnens egen nivå. Vi menar att barn lär sig språket i socialt sammanhang oavsett ålder. Enligt Johansson (2005) är kroppslig närkontakt nödvändig för att ta till sig ett språk, särskilt för de yngsta barnen. Språkstimulanen får barnen genom upprepning och tydlighet. Pedagogerna håller samlingar för alla barn tillsammans. Därför är det viktigt att pedagogerna tar hänsyn både för det stora barnet genom utmaningar och för det minsta genom att prata tydligt med dem.

Vi anser att det är viktigt att man som pedagog har ett öppet synsätt och är spontan och lyhörda inför barnen. Språket kan ses som ett redskap eftersom barnen kommunicerar med andra barn och vuxna. De använder dialoger för att prata med varandra och visar hur de känner sig t.ex. arg, ledsen eller glad. Genom att ha samtal med ett barn i taget visar pedagogerna barnen att deras åsikter är respekterade. Pedagogen visar barnen att genom att ha samspel och kommunikation med varandra samt att verkligen uppmuntra barnen att lyssna på varandra så kan det vara ett stöd för barnen i deras språkutveckling. Kommunikation är nyckeln till allt lärande. De lär sig först och främst att våga kommunicera, vilket gör att de lär sig saker av varandra samt lär sig att förstå sin omvärld. Till dessa tankar hittar vi stöd i Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) som skriver om barnens samlärande i sin forskning.

6:1:2 Planering

Alla pedagoger är som sagt överens om att samlingen är ett viktigt inslag i verksamheten som ger barnen stora möjligheter till lärande. Vi blir förvånade när vi studerar våra resultat och upptäcker att pedagoger upplever samlingen som tillfällen som inte behöver någon längre planeringstid. En förskollärare sa i intervjun att hon ansåg sig ha så mycket erfarenhet av olika samlingar att hon aldrig behöver planera.

Jag har så mycket i bagaget så jag behöver aldrig planera.

Förskolelärare i förskolan 1

Rubenstein Reich (1996) och Haglund (2004) definierar samling som en välplanerad och tidsbegränsad vuxenledd aktivitet, där en vuxen inför en barngrupp genomför något utifrån ett bestämt ämne. Vi ställer oss då frågan om en pedagog kan ha så mycket erfarenhet att hon eller han inte behöver planera en samling? En annan tanke är vad denna pedagog har för syfte eller intentioner med samling? Det står i styrdokument för förskolan (Lpfö98) att ”förskolans verksamhet ska planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas i förhållande till de uppställda målen i läroplanen”(Utbildningsdepartement, 1998). Enligt forskning av samling och enligt styrdokumentet ska man planera. Även våra egna erfarenheter visar att det är viktigt att planera.

Eftersom barngrupperna och samhället hela tiden förändras så är det viktigt att vi som pedagoger hela tiden följer utvecklingen. Vi ska se till den grupps behov som vi arbetar med utan att jämföra med tidigare grupper. Vi är alla olika individer och därför ser grupperna olika ut hela tiden. Det finns inget facit på hur man bemöter olika grupper utan man får hela tiden planera verksamheten utifrån gruppens behov. Hur ska man som pedagog kunna utvecklas om man ständigt använder sig av gammal kunskap? Förskolan ska ha ett planerat innehåll där pedagogerna tar hänsyn till de gemensamma målen, det vill säga vad de vill att barnen ska lära sig och att de har kunskap om barns lärande (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999:33). Det är viktigt att pedagogerna möter varje barn och får dem intresserade för det tänkta innehållet. Pedagogernas har en svår utmaning i att få barnen intresserade för det tänkta

innehållet och för att kunna göra det så krävs det att man känner till gruppen och individerna för att hitta de rätta metoderna att fånga barnens intressen. För att kunna göra detta krävs mycket planering av innehållet för att vara väl förberedd.

Under intervjuerna som vi gjorde i förskoleklassen fick vi veta pedagogernas syn på planeringstid. De anser att det finns tydligt avsatt tid till planering tillsammans med andra kollegor. Förskoleklassen som styrs under skolans läroplan har större krav på kunskapsinläring hos barnen. Vi kunde också se under vår observation att samlingen i förskoleklassen var mer som ett lektionstillfälle, där barnen fick kunskapsinformation i form av engelska fruktglosor.

Under vår observation i förskoleklassen, som hade tema frukter på engelska, upplevde vi ingen röd tråd i samlingens innehåll. De började med att sjunga en färgsång och använde sig då även av teckenspråk, men teckenspråket användes bara i denna sång. Sedan sjöng de några svenska sånger trots att det var en engelsk fruktsamling. De sjöng heller ingen sång som handlade om frukter. Vi anknyter till just denna observation för att visa att planering är en viktig sak att tänka på när det gäller samling. Eftersom samling ses som ett lärandetillfälle för barn i förskolan och förskoleklass anser vi att planering är oerhört viktigt för ett lärandetillfälle.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) skriver att:

Dokumentation, kvalitetsbedömning, utvärdering och uppföljning av den pedagogiska verksamhetens innehåll, arbetssätt, förhållningssätt och barns läroprocess syftar till att synliggöra och utveckla verksamhets pedagogiska kvalitet och att utveckla pedagogernas förmåga att ta barns perspektiv (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999:124).

Vi håller med Pramling Samuelsson och Sheridans tankar kring utvärdering. De pekar på att den kan vara till hjälp för att upprätthålla kvalitet i verksamheten och i ens arbete som pedagog. Om man reflekterar kan man se sina brister och då kanske även arbeta med dem. Vi uppfattade inte att pedagogerna i vår undersökning utförde någon utvärdering och inte heller reflekterade efter deras utförande av samlingen. Vi har dock tyvärr missat att ställa frågan direkt under intervjuerna men fick ändå en uppfattning att pedagogerna inte gjorde detta. Denna uppfattning fick vi genom att vi observerade deras genomförande. Vi tycker att om de skulle utvärdera sitt sätt att vara under samlingen borde de då se de brister som vi såg. Vi tyckte att vissa pedagoger saknade barnens perspektiv då de till exempel pratade över huvudet på barnen eller när de valde att inte släppa in barnen i samtal.

6:1:3 Innehåll

När vi tittat på samlingens innehåll inser vi att många moment är återkommande oberoende av i vilken åldersgrupp samlingen genomförs. Alla pedagoger ser samling som en möjlighet oavsett viken åldersgrupp barnen har som deltar i samlingen. Samling ses som tillfälle till barnens lärande och utveckling. Det är mycket viktigt att ta barnens perspektiv för att stimulera deras lärande och utveckling.

Rubinestein Reich (1996:13) säger att vanligt innehåll i samling brukar vara rim och ramsor, sånger, sagor, upprop, räkna barnen, observera almanackan med datum samt att ge ut information. Dessa moment kunde vi uppleva mer eller mindre i samtliga samlingar vi observerade. Förskoleklassens samlingsinnehåll var upplagt som en engelska lektion. Under

intervjuerna med pedagogerna i förskoleklassen sa de att man med fördel kan omvandla typiska lektioner till samlingstillfällen. Samlingen är en mer avslappnad form och gör att lärandet blir mer lustfyllt för barnen. De upplever också att barnen känner en större gemenskap med gruppen i samlingssituationer vilket gör att barnen vågar komma mer till tals. I styrdokumentet (Lpo 94 och Lpfö 98) står det att lärandet ska vara lustfyllt. Man ska hitta olika former för att stimulera barnens fantasi och kreativitet. Samtidigt skriver Pramling Samuelsson och Johansson (2003) att det lustfyllda lärandet ska vara en del av barnens egna intentioner och att kreativitet kan ses som en kärna i lärandet. Vidare menar hon att barnen ska överskrida gränser både fysiskt och psykiskt för att förstå sin omvärld.

Vi anser att innehållet som vi observerat borde spegla de syften pedagogerna och verksamheten har med samlingen. Utifrån intervjuerna fick vi uppfattningen av att pedagogerna har en ganska likartad syn på samlingssituationer. Frågan som vi ställer oss är: Speglar deras syn på samlingen innehållet i samlingen?

Under samlingsobservationerna märkte vi att alla förskolor använde sig av någon form av upprop eller någon slags bekräftelse på vilka barn som var närvarande. Detta kunde gestaltas i form av namnsång eller vanligt upprop. Förskoleklassen hade inget upprop denna dag. Vi vet dock att upprop av barnens namn brukar ske i förskoleklassen också. Fast detta var inget moment under just denna dag som vi var och observerade samlingen. Enligt Rubinstein Reich (1996:16) ger upprop både barn och pedagoger en känsla av gemenskap, stärker deras vi-känsla och stärker samtidigt den enskilda personens jag-känsla. Barnen får uppmärksamhet från pedagogerna på ett positivt sätt vilket ger dem bekräftelse.

Vi kunde däremot notera under observationerna att ingen av de samlingar vi besökte uppmärksammade och samtalande kring de frånvarande barnen. Ett av samlingens viktigaste syften är enligt pedagogerna att barnen ska få en grupp-känsla och visa hänsyn till de andra i gruppen. Granberg (1999) anser också att det är lika viktigt att uppmärksamma de frånvarande barnen som de närvarande. Hon anser att alla barn ska få sättas i centrum för en liten stund. Även barn som inte är närvarande känner sig betydelsefulla när de vet att de uppmärksammas i förskolan (Granberg, 1999:71-72). Lika viktigt är det för de närvarande barnen att skänka en tanke och känna medkänsla till de barn som inte är närvarande. Läroplanerna Lpfö 98 och Lpo 94 har tydliga mål och riktlinjer om att ta hänsyn och respekt till andra människor och deras situationer. Det blir svårt för barnen i gruppen att göra detta, när inte pedagogerna gör det synligt för barnen. Samlingen är ett tillfälle då hela gruppen samlas och alla ska veta vilka som ingår i gruppen och känna solidaritet med de övriga barnen

Enligt den historik som vi studerat inom samlingen har vi fått veta att cirkeln är och har varit en vanlig placering under samlingar. Detta kunde vi även märka i de samlingar vi observerade. Alla satt på golvet i en cirkel eller halvcirkel. Enligt Fröbel är cirkeln en symbol för gemenskap och oändlighet och sågs redan under kindergartens tid som en givande placering (Haglund 2004). Förskola 1 väljer däremot att sitta i en halvcirkel. Under den samling vi observerade var denna placering att föredra eftersom samlingen var en sagosamling med tillhörande material. Om en cirkel skulle användas som placering istället, skulle de barn som sitter närmast pedagogen få svårt att se allt material och då inte få samma inlevelse i sagan som berättades. Enligt pedagogerna på denna avdelning sitter de alltid i form av en halvcirkel. Detta för att alla barnen ska se samlingsledaren samtidigt som samlingsledaren får tillfälle att se varje enskilt barn. Detta blir svårt i cirkelformssamlingen, då de barn som sitter närmast pedagogen försvinner ur pedagogens synvinkel. Vi kan konstatera att de olika placeringarna har olika fördelar och är anpassade för olika tillfällen.

Halvcirkeln är till fördel vid de tillfällen då samlingsledaren är i centrum men cirkelformen gör att alla kan känna sig lika delaktiga i samlingen. Ringen bildar en gemenskap där alla upplever att de får vara i centrum. Samlingsledaren blir då mer som en i gruppen och barnen får mer en central roll i samlingen.

Under våra observationer har vi märkt att sången är ett viktigt moment i samlingsstunden. Detta moment används lika flitigt i alla åldersgrupper. Vad tränar barnen genom musiken? Enligt Granberg (1995) har musiken en stor betydelse för barnens utveckling. Språket utvecklas mycket genom sång och musik. Pedagogerna tar gärna upp sången som en viktig del i samlingen. De flesta sångerna förstärks också med rörelser som gör att alla barn kan delta även om språket ännu inte är utvecklat. Sångerna är ett viktigt moment i samlingen och vi anser att det också är viktigt att det finns ett syfte med varför de sjunger sångerna. Förskola 1 kopplade sångerna till den saga som berättades när de sjöng "Björnen sover" och "Dansa lilla nallebjörn". Ett annat exempel på syfte med sånger är när sångerna har koppling till ett tema som till exempel årstider. Detta kunde vi uppleva i förskola 2, där de tränade på speciella sommarsånger som de skulle uppträda med på en sommarfest. Andra kopplingar kan vara typiska julsånger vid julen osv. I Läroplan för förskolan och skolan (Lpfö98 och Lpo94) skrivs det tydligt att pedagoger ska skapa en miljö där barn tar del och lär sig vårt kulturarv samt våra traditioner.

Språket är också enligt pedagogerna en viktig del som kan användas i samlingsituationer. Johansson (2003) menar att det är viktigt som pedagog och vuxen att vara medveten när man arbetar med språket i samling. Hon nämner till exempel att man kan använda sig av så kallade språk-påsar som kan innehålla olika sorters saker som t ex djur eller andra figurer i olika storlekar. Med hjälp av dessa kan pedagogerna träna olika begrepp med barnen. Johansson menar att när språk-påsar används är det viktigt att den vuxne skapar en intressant situation med hjälp av sin egen röst och tonfall, ledtrådar och genom att barnen får känna på föremålet som finns i påsen. För att behålla barnens uppmärksamhet krävs ett relativt högt tempo och överraskningar i samlingen. Barnen får gärna känna och klämma på föremålen för att de ska känna sig delaktiga i den nuvarande aktiviteten. När tempot är högt behöver inte barnen tänka på att de ska sitta stilla och lyssna, utan det sker mer eller mindre automatiskt eftersom det den vuxne håller på med är spännande och intressant.

Pedagogerna använder sig av olika redskap i samlingsarna för att göra det lättare och roligare för barnen att följa med under samlingsgången. Exempel på material är sångkort och konkret material som förtydligar sagan i sagosamlingen. Enligt Säljö är redskap ett centralt verktyg i det sociokulturella perspektivet. Han menar att genom att använda sig av konkret material i samlingen får barnen lättare att förstå sin omvärld. Under våra observationer lade vi märke till att vissa pedagoger använder sig av konkret material. Vi upplevde att barnen tyckte det var positivt eftersom de såg ut att vara intresserade och fascinerade av materialet. Vi upplever det också som positivt och tycker att det kan användas ännu mer för att göra samlingsinnehåll mera tydligt. Man gör det då lättare för barn att få en bild av handlingar i sagor och sånger.

Alla pedagoger är överens om att matematik är ett viktigt moment som barnen bör utveckla ett intresse för. Samlingen är ett perfekt tillfälle att använda sig av för att få barnen intresserade av matematik. Det finns många sätt att göra matematiken lustfylld. Eftersom matematik är ett stort ämne finns det stora möjligheter att hitta olika aktiviteter som är roliga för barnen.

Under observationstillfällena användes matematiken endast när pedagogerna tillsammans med barnen räknade hur många som var närvarande i samlingen. Enligt pedagogerna är det viktigt

att det blir lustfyllt för barnen. Man får inte sätta höga krav på att barnen måste lära sig vissa matematiska begrepp. Förskolans uppdrag är att få barnen intresserade av matematiken och man ska uppmuntra dem att leka fram kunskapen. En rädsla som vi upptäckt hos pedagogerna i förskolan är att matematik uppfattas som det traditionella skolämnet matematik, där man arbetar med att räkna ut olika tal. Detta är ett ämne som kommer i skolan och ska inte läggas som en press på barnen i förskolan. Pedagogernas rädsla är att skolan ska flyttas in i förskolan. Pedagogerna måste bli medvetna om matematikens möjligheter. Det finns otroliga möjligheter att utveckla barns intresse för matematiken på ett lustfyllt sätt. Matematik är mycket mer än bara räkning. Vår nyexaminerade pedagog var positiv till matematiken i förskolan. Med detta upplever vi att vår nya utbildning har gett oss en annan syn på matematiken och vi anser att alla pedagoger ute i verksamheten ska få vidareutbilda sig inom ämnet för att inse möjligheterna med matematiken.

Det är viktigt att barnen får framträda i gruppen. Samlingen ger bra tillfällen då barnen får chans till att framträda i gruppen. Barnen känner sig meningsfulla när de känner att de kan bidra till samlingens innehåll. Barnen får dessutom lära sig lyssna på sina kamrater. Dessutom är det viktigt att träna barnen i turtagning. Allt detta kan barnen få chans att utveckla om man släpper in barnen och låter dem bli aktivt delaktiga i samlingen. Ändå fick vi inte uppleva detta i alla samlingar. Detta upplevdes utifrån intervjuerna som det främsta syftet med samlingen. Varför visades inte detta under observationstillfällena?

Vi kunde särskilt märka detta i de verksamheter där de yngre barnen finns. Vår uppfattning är att pedagogerna har ett undermedvetet synsätt att små barn som ännu inte har det talande språket inte kan komma till tals i samlingen. Här är det viktigt att påpeka att de små barnen har extra stora behov av att kommunicera. Små barn använder sig av andra metoder för att komma till tals som till exempel kroppsspråk. Som pedagog gäller det att möta barnen där de befinner sig i utvecklingen och utmana dem där. Pramling Samuelsson och Sheridan (1999:74) tar upp hur viktigt det är för just det yngre barnen att vara delaktiga i dialoger, eftersom talspråkets utveckling är beroende av att man samtalar med andra vuxna och barn. Det är alltså särskilt viktigt att föra dialoger med de yngre barnen så att de får utveckla sitt språk. Man ska inte bli hämmad att släppa in barnen i samtal för att talet inte finns. Se möjligheterna i barnen istället för hinder.

6:1:4 Pedagogernas attityd

Som pedagog är det viktigt att vara lyhörd för barnens åsikter och frågor. Trots att man har en väl planerad samling att genomföra får man inte glömma att barnen kanske har andra vinklar på det tänkta ämnet. Ett sådant tillfälle kunde vi få uppleva i förskoleklassens samling, där en flicka ville ha de olika fruktglosorna uppskrivna så att hon kunde se orden framför sig. Detta var inte alls vad pedagogen hade planerat. Hon var så fokuserad på sitt eget genomförande i samlingen att barnet istället blev nertystat och avvisad i sin önskan. Rubinstein menar att läraren under samlingens gång ska kunna bekräfta barnen och vara uppmärksam på hur barnen reagerar på de olika övningar som var planerade. Det kan bli att barnen nästan mer tystas ner under samlingen än att de uppmuntras till att samtala och diskutera.

Under vår observation i förskolan 3 uppmärksammade vi att en pedagog valde att prata med den andra pedagogen på engelska. Vi uppfattade att hon pratade över huvudet på barnen som satt med i samlingen. Detta gjorde hon när hon ville påpeka något till den andre pedagogen men inte ville att barnen skulle förstå vad hon sa. Efter diskussioner mellan oss har vi kommit fram till att vi har svårt att förstå detta synsätt. Vi tyckte att hon körde över den andre

pedagogen samt att hon inte visade någon respekt för barnen. Vi hittar stöd i olika forskningar som vi nämner ovan. Samling ses som ett tecken på gemenskap där alla individer är lika viktiga och ingen ska uteslutas eller sättas på plats. Bae (1996) skriver just om definitions-makt där pedagoger har makt i förhållande till barnen. Hon menar att pedagogerna ska använda sin maktposition till att främja barnens självständighet, självförtroende och respekt för sig själv och den andre. Detta saknades i denna pedagogs sätt att vara när hon uteslöt barnen på detta sätt. Vi kunde även märka att det fanns liknande tendenser i förskolan 1 när ett barn skulle dela ut frukt. Under tiden barnen delade ut frukten så förklarade pedagogen för oss att anledningen till detta var att hon ansåg att barnen inte klarade av turtagning och därför hade de börjat träna på detta. Vi upplevde att hon kritiserade barnen i barnens närvaro och vi fick uppfattningen om att hennes synsätt på barnen var att de inte förstod vad hon sa.

6:1:5 Hinder

Flera av pedagogerna uttrycker önskning av att dela barngrupper efter barnens ålder. Detta uttrycks både av barnskötare och av förskollärare. Pedagoger uttrycker detta även i de mer homogena åldersgrupperna. Vi själva kan förstå betydelsen av att dela barngruppen då barn har en åldersskillnad på fyra eller fem år. Pedagogerna under våra intervjuer uttrycker dock att det finns ett behov av att dela barn även om ålderskillnaden är två år. Detta tycks vara ett ännu starkare behov i de grupperna med barn i behov av särskilt stöd eftersom de barnen kan ha svårt att sitta stilla en längre period. Pedagogerna delar en åsikt om att man kan komma närmare barngruppen genom att lägga aktiviteten efter deras ålder. Då kan man också lätt fånga barnens intresse och uppmärksamhet. Aktiviteten kan lättare läggas på barnens nivå och blir mindre tråkig eftersom man kan tillgodose barnens behov i sådana samlingar. Pedagoger anser samtidigt att de inte hinner göra de aktiviteter så ofta som de önskar på grund av tidsbrist och personalbrist i verksamheten.

Både Rubinstein Reich (1996) och Haglund (2004) anser att samling är en gemensam aktivitet som utförs i en grupp. De uttrycker att pedagoger gör inplanerade pedagogiska aktiviteter tillsammans med barn där de utgår från barnens behov. Eftersom barnen är mottagliga för kunskap kan pedagogen skapa och planera situationer där de fångar barnens intresse och uppmärksamhet. Samling skapar en möjlighet för samspel och kommunikation mellan pedagog och barn. Författarna anser att pedagoger har en betydelsefull ställning i samlingen. Vi håller med dem och anser att om barngrupper visar behov av att delas i mindre grupper skall det då gå att genomföra. Om barnen gynnas av att vara i mindre grupper och får en lärorik och stimulerande miljö som bidrar till deras lärande ska man gärna dela barngruppen.

I Lpfö 98 (Utbildningsdepartementet, 2006) står det att förskolan ska ge barnen inflytande och lära dem ta eget ansvar och tillgodose barnens intressen. Vi menar att genom att ta hänsyn till barnens intresse ger pedagogerna dem en möjlighet att känna trygghet i sig själva vilket är en av de viktigaste faktorerna i barnens vardag. Johansson (2003) anser också att det är viktigt att barnen är delaktiga. Den vuxne i samlingen kan fråga barnen om de har något förslag. Detta visar att pedagogerna tar barnens perspektiv genom att de följer upp idén. På det här viset blir barnen delaktiga i verksamheten och de får ett inflytande.

6:1:6 Slutsatser

Sammanfattningsvis kan vi säga att vi ser att pedagogerna själva ser möjligheter med

samlingssituationer och därför vill vi gärna lämna några förslag till vidare utveckling. Vi anser att pedagogerna behöver planera samlingens innehåll mer ingående och ta hänsyn till barnens utveckling. De behöver ha barnens perspektiv i åtanke då de utför sitt arbete. Vi anser också att de behöver ha en mer tillåtande attityd mot barnen. De behöver ha variation i samlingens innehåll istället för att bara sjunga några sånger. Vi anser att de ska tänka på syftet med deras samlingar och tänka på om man kan använda sig av material i deras planerade samling. Vi vill gärna ha ett samspel mellan pedagoger och barn där alla känner sig delaktiga och kan bidra till en gemensam utveckling av hela gruppen. Vi tycker att denna undersökning har varit en lärorik erfarenhet för oss alla tre. Båda observationer och intervjuer har tillsammans gett oss en tydlig bild av pedagogernas synsätt. De har belyst olika aspekter och på så sätt kompletterat varandra. Vi ska sträva efter att som blivande pedagoger ha alla dessa tankar då vi själva genomför samlingar. Vi tycker att en bra samling behöver en skicklig pedagog som gör samling till en konst.

6:2 Diskussion om metod

Avsikten med vårt val av metod var att kunna använda vårt samlade empiriska material och kunna förklara vårt syfte och frågeställningar. Vi har valt att observera samlingar och intervjua pedagoger. Vi anser att vårt val av metod gjorde att vi utifrån vårt resultat fick se och få all den information vi sökte. Vi är medvetna om att det finns mycket som kan diskuteras men vi väljer att begränsa oss med tanke på vårt syfte och frågeställningar. Samtidigt väljer vi medvetet bort vissa saker för att skapa en röd tråd i vårt arbete.

I vårt avsnitt om metodval nämnde vi Stukát (2005). Han menar att man kan vara två personer som intervjuar en person. Man kan då välja att ha olika fokus under sin intervju. Dock menar han att det kan ge den intervjuade en känsla av obehag eller underläge. Vi har haft olika fokus då vi har varit två med under intervjutillfällena. Vi har också upplevt att vi har kunnat fånga upp mycket mer under dessa tillfällen än då vi hade varit en och en. Däremot har vi inte upplevt att den vi intervjuat har känt något obehag eller otrygghet utan tvärtom har dessa tillfällen varit mer lugna och trivsamma för alla parter.

En svårighet som vi upplevde var att vi fick vissa svar från de pedagoger vi intervjuade som inte kändes helt ärliga. Detta upplever vi då deras svar inte överensstämmer med det vi observerat under samlingstillfällena. Vi anser att om vi hade gjort en enkätundersökning istället för intervjuer, kunde vi kanske ha fått mer ärliga svar från pedagoger eftersom de då skulle ha varit helt anonyma. Däremot hade vi inte kunnat ställa de följdfrågor som vi gjorde för att få en djupare bild av pedagogernas synsätt. Vi har kunnat jämföra det pedagogerna har sagt under intervjuerna med det de gjort under observationerna. Genom denna jämförelse har vi kunnat dra de slutsatserna som vi har gjort.

Det har också varit svårt att skapa en tydlig uppfattning av samling i förskoleklassen eftersom vi har gjort undersökning endast i en förskoleklass och det var en integrerad klass tillsammans med första klassen. Detta tycker vi inte räcker till för att få en tydligare bild på verksamheten. Vi tycker att man med en mer genomgående undersökning med flera observationer och intervjuer i högre grad kan komma närmare sanningen.

6:3 Förslag till fortsatt forskning

Det ämne som vi har valt går givetvis att utforska vidare. Vårt resultat visar att pedagoger har

väldigt bra intentioner med samling men som vi också diskuterat bör pedagoger utveckla moment och sina sätt att utföra dessa. Om man gör en undersökning under en längre period kan man göra en mer omfattande studie kring vårt syfte. Man kan då välja att göra intervjuer med barn och enkätundersökningar för att få en mer djupare syn på pedagogernas uppfattning. Man kan också göra en mer omfattande forskning kring förskoleklassen. För att få ett tydligare resultat kan man dela upp det här arbetet med tanke på verksamheten och de olika åldersgrupperna på barnen. Man kan även koppla genusperspektiv till detta arbete och dessutom se närmare på vilket utrymme det finns för barn i behov av särskilt stöd i en samlingssituation.

6:4 Slut diskussion

Till sist har vi fått en uppfattning utifrån vårt resultat att enligt alla intervjuade pedagoger ser de bara möjligheter med samling. Det glädjer oss att de har ett positivt sätt att se på samling. Vi är medvetna om att det även finns verksamheter som har välplanerade och välgenomförda samlingar. Vi anser att pedagogerna gärna vill satsa på samlingar men andra dagliga hinder i verksamheten gör att de kanske därför begränsar sig själva. Vi vill påpeka att det inte är tillräckligt med att bara ha goda intentioner hos pedagoger utan man ska kunna sträva och leta efter tillfällen och skapa möjligheter för att stimulera barnens lärande. Vi som pedagoger behöver förändra våra synvinklar, utvärdera våra egna handlingar och reflektera över ställningen till yrkets insatser, eftersom det är barn som vi jobbar för och med. Som pedagog ska man alltid ha det i tanken att vi som förskollärare lägger grunden till allt lärande hos barn. Vi måste se dagens barn som våra framtida medborgare. Slutligen vill vi använda oss av Eva Johanssons kloka ord

Det pedagogiska arbetet med de yngsta är så grundläggande för barnens fortsatta lärande och upptäcker. Pedagogerna har ansvar för framtidens vuxna i sina händer (Johansson, Eva, 2005:246).

Referenslista

Bea Berit (1996). *Det Intressante i det alminnelige-en artikkelsamling*. Oslo: Gamlebyen Grafiske AS.

Blidning, Maria (2006). Inneslutning och uteslutning. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENIS.

Carlgren, Ingrid (1999). *Miljöer för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Carlgren, Ingrid & Marton Ference (2004). *Lärare av imorgon*. Stockholm: Lärarförbundet.

Dysthe, Olga (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter & Gilljam, Mikael & Oscarsson Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Granberg, Ann (1999). *Småbarns metodik*. Stockholm: Liber.

Haglund, Björn (2004). *Traditioner i möte*. En kvalitativ studie av fritidspedagogers arbete med samlingar i skolan. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENIS.

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbete i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget.

Johansson, Eva (2005). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2003). *Förskolan – barns första skola!* Lund: Student litteratur.

Karlsson, Marie & Melander, Helen & Perez Prieto, Hector & Sahlström, Fritjof (2006). *Förskoleklassen - ett tionde skolar?* Stockholm: Liber

Kihlström, Sonja (1995). *Att vara förskollärare. Om yrkets pedagogiska innebörder*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENIS.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet. I en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Rubinstein Reich, Lena (1996). *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Rubinstein Reich, Lena & Wesen, Bodil (1986). *Observera mera!* Lund: Studentlitteratur.

Sommer, Dion (2005). *Barndompsykologi. Utveckling i en förändrad värld*. Malmö: Runa Förlag.

Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Tellgren, Britt (2004). *Förskolan som mötesplats. Barns strategier för tillträden och utslutningar i lek och samtal*. Örebro: Universitetsbibliotek.

Utbildningsdepartement (1998). *Läroplan för förskolan-Lpfö98*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartement (1998). *Läroplan för förskolan-Lpfö98*. Stockholm: Fritzes. Hämtat 3 maj 2008, från

<http://www.skolverket.se/sb/d/468>

Utbildningsdepartement(1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet -Lpo94*. Stockholm: Fritzes. Hämtat 3 maj 2008, från

<http://www.skolverket.se/sb/d/468>

Williams, Pia & Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Barns samlärande*. Skolverket.

Bilaga

1. Hur mycket samlad erfarenhet har du & hur mycket har du jobbat på denna avdelning?
2. Hur många gånger har ni samling i veckan?
3. Vilken tid på dagen har ni samling?
4. Vad gör ni på en samling?
5. Vad är ditt syfte med samlingen?
6. Varför har du en samling?
7. Vad betyder en samling för dig?
8. Hur planerar du en samling?
9. Ser du en samling som möjlighet eller krav?
10. Hur ser du på det nya modet om att sträva för att lära barn matematik och svenska i förskolan?
11. Kan ämnen som matematik och svenska vara ett innehåll i samlingar?
12. Hur tar ni upp det?
13. Ser ni några hinder eller problem med att ha en samling?